

UDK: 27-742-266
Pregledni rad
Primljeno: ožujak 2018.

Ilija MARKOVIĆ
Vrhbosansko bogoslovno sjemenište
J. Stadlera 5, BiH – 71 000 Sarajevo
eliasmark86@gmail.com

**IZMJENE KANONA ZAKONIKA KANONSKOG PRAVA IZ 1983.:
OD MOTU PROPRIJA AD TUENDAM FIDEM DO MOTU PROPRIJA
MAGNUM PRINCIPIUM**

Sažetak

Ovaj članak nastoji prikazati izmjene kanonskih odredbi u Zakoniku kanonskog prava iz 1983. koje su nastale u vremenskom periodu od 1998. do 2018. U Uvodu se nastojalo kratko prikazati razloge i potrebu obnove crkvenog zakonodavstva u duhu Drugog vatikanskog sabora, proglašenje novog Zakonika te rad Pravne komisije biskupske konferencije Jugoslavije na prijevodu Zakonika na hrvatski jezik. Nakon završetka drugog doradenog izdanja hrvatskog prijevoda Zakonika (1996.) do 2018. nisu objavljeni prijevodi Motu proprija kojima su izmijenjene kanonske odredbe, zbog čega je naš Zakonik i „zastario“. Prvi dio članka prikazat će Motu proprij Ad tuendam fidem pape Ivana Pavla II. (1998.) koji je izmijenio kann. 750, § 2 i 1371, 1° Zakonika kanonskog prava te kann. 598 i 1436 Zakonika kanona istočnih Crkava. Drugi Motu proprij je Omnium in mentem pape Benedikta (2009.) kojim su izmijenjeni kann. 1008, 1009, 1086, § 1, 1117 i 1124. Treći dokument jest apostolsko pismo u obliku Motu proprija Mitis iudex Dominus Iesus pape Franje (2015.), u kojem se donose izmjene u kanonima koji uređuju materiju o parnicama za proglašenje ništavnosti ženidbe (kann. 1671-1691). U četvrtom dijelu članka bit će prikazane novine u kanonskim odredbama prema Motu propriu pape Franje De concordia inter Codices (2016.): kann. 111, 112, 535, § 2, 868, 1108, 1109, 1111, § 1, 1112, § 1, 1116 i 1127, § 1. Posljednji dio bit će posvećen izmjeni kan. 838 o mjerodavnosti biskupske konferencije u pripremanju prijevoda liturgijskih knjiga na narodni jezik, a koju je donio Motu proprij pape Franje Magnum principium (2017.).

Ključne riječi: izmjene kanona, Zakonik, Ad tuendam fidem, Omnium in mentem, Mitis iudex, De concordia inter Codices, Magnum principium, Ivan Pavao II., Benedikt XVI., papa Franjo.

Uvod

Papa Ivan Pavao II. proglasio je novi *Zakonik kanonskog prava* (dalje u tekstu ZKP) 25. siječnja 1983., koji je stupio na snagu na prvu nedjelju došašća, tj. 27. studenoga te iste godine.¹ Nakon završetka Drugog vatikanskog sabora (1962.-1965.) osjetila se potreba obnove crkvenog zakonodavstva u duhu saborskog nauka. Novi ZKP „budući da je glavna zakonodavna isprava Crkve, utemeljena na pravnoj i zakonodavnoj baštini Objave i predaje, smatra se prijeko potrebnim sredstvom za osiguranje prikladnog uređenja i u pojedinačnom i u društvenom životu i u samoj djelatnosti Crkve“².

Biskupska konferencija Jugoslavije je na svojem zasjedanju od 12. do 14. travnja 1983. osnovala posebnu Pravnu komisiju čiji je zadatak bio pripremiti prijevod ZKP-a na hrvatski jezik. Nakon višegodišnjeg rada Pravne komisije i redakcijskog vijeća kard. Franjo Kuharić, tadašnji predsjednik biskupske konferencije, odobrio je 11. travnja 1988. prijevod Zakonika na hrvatski jezik, uz latinski izvorni tekst.³

Godine 1996. izvršeni su ispravci i dorada hrvatskog prijevoda, a u novo izdanje *Zakonika kanonskog prava* dodani su i Izvori kanona (*Fontes*) te apostolska konstitucija *Pastor bonus*, Stvarno kazalo i usporedni popis kanona. Oba ova naša izdanja ZKP-a izdao je Glas Koncila, što je i naznačeno u Uvodnim riječima obaju izdanja.

Međutim, od 1996. do 2018. nije došlo do novih, obnovljenih izdanja ZKP-a na hrvatskom jeziku. Pritom je važno naglasiti da je u ove 22 godine od obnovljenog hrvatskog prijevoda ZKP-a (ili 35 godina od stupanja na snagu) crkveno zakonodavstvo doživjelo brojne promjene, usklađivanja i usavršavanja, među kojima su neke od njih promijenile i kanonske odredbe. Prije svega ovdje se misli na pet apostolskih pisama koja su objavljena kao *Motu proprio*, a s kojima je izmijenjeno ukupno 40 kanona ZKP-a. Budući da ne postoji hrvatski prijevod tih *Motu proprio*, ne postoji niti prijevod novih kanona na hrvatski jezik. U ovom radu bit će predloženi prijevodi onih kanona čiji prijevod još ne postoji, a za one kanone za koje postoji neslužbeni

¹ Usp.: Ivan PAVAO II., Dogmatska konstitucija *Sacrae disciplinae leges*, 25. siječnja 1983., *Zakonik kanonskog prava s izvorima* (Zagreb: Glas Koncila, 1996.), VII-XIV, XXIII.

² Ivan PAVAO II., Dogmatska konstitucija *Sacrae disciplinae leges*, 25. siječnja 1983., *Zakonik kanonskog prava s izvorima* (Zagreb: Glas Koncila, 1996.), XXIX.

³ Usp.: Đuro KOKŠA, „Uvodna riječ“, *Zakonik kanonskog prava s izvorima* (Zagreb: Glas Koncila, 1996.), XIX-XX.

hrvatski prijevod, isti će biti preuzeti uz naznaku autora prijevoda.

U predstavljanju novih kanona i prijedlogu prijevoda ograničit ćemo se samo na ZKP za latinsku Crkvu. Osim toga, u bilješkama bit će izvorni tekst novog kanona na izvornom jeziku, a u tablicama u tekstu, u lijevom stupcu će biti stari tekst kanona, a u desnom stupcu prijedlog novog prijevoda. Ipak, pri predstavljanju M.p. *Mitis Iudex Dominus Iesus*, budući da je riječ o obnovi zakonskih odredbi prvog poglavlja VII. knjige ZKP-a (kann. 1671-1691), izvorni tekst kanona bit će u lijevom stupcu tablice, a njihov prijevod u desnom. Izmjene na tekstu, radi lakšeg uočavanja, bit će u *kurzivu*. Predstavljanje Motu proprija i kratak komentar slijedit će kronološki slijed njihova objavljivanja.

1. Ivan Pavao II., apostolsko pismo u obliku Motu proprija *Ad tuendam fidem*⁴

Papa Ivan Pavao II. objavio je ovaj Motu proprij na dvadesetu godišnjicu svojega pontifikata, tj. 18. svibnja 1998. Već u uvodnim riječima Papa ističe razlog objavljivanja ovog dokumenta: „da zaštiti vjeru od zabluda koje proizlaze od strane nekih vjernika, posebno onih koji se posvećuju proučavanju disciplina svete teologije“⁵ Ovim papinskim dokumentom izmijenjeni su kann. 750, § 2 i 1371, 1° *Zakonika kanonskog prava* te kann. 598 i 1436 *Zakonika kanona istočnih Crkava* iz 1990.⁶

Treća knjiga *Zakonika* za latinsku Crkvu, *De Ecclesiae munere docendi*, započinje tzv. uvodnim kanonima kojih ima devet, a među njima je i kan. 750. Iz teksta kanona očito je da § 1 govori o dogmatskim istinama, tj. o nauku koji formalno pripada božanskoj objavi (usp.: DV 7-8) i koji je od crkvenog učiteljstva proglašen nepogrešivim. Zakonik izričito propisuje: „Božanskom i katoličkom vjeron treba da se vjeruje

⁴ Ivan PAVAO II., Apostolsko pismo u obliku Motu proprija *Ad tuendam fidem*, 18. svibnja 1998., *Acta Apostolicae Sedis* (dalje AAS) 90 (1998.), 457-461 (lat.).

⁵ Usp.: Ivan PAVAO II., *Ad tuendam fidem*, 457.

⁶ Za detaljniji komentar pogledati: Augusto SARMIENTO, „Determinaciones de la autoridad de la Iglesia sobre la moral“, *Ius Canonicum* 79 (2000.), 53-71; Carlos José ERRÁZURIZ, „Unità e tipologia del magistero nella Chiesa: rilevanza giuridico-canonica“, *Ius Ecclesiae* 2 (1999.), 427-445; Davide CITO, „L'assenso al magistero e la sua rilevanza giuridica“, *Ius Ecclesiae* 2 (1999.), 471-491; Davide SALVATORE, „L'Ad Tuendam Fidem e il can. 750: una novità in dottrina?“, *Periodica* 3 (2002.), 423-458; Davide SALVATORE, *L'oggetto del magistero definitiva della Chiesa alla luce del m.p. „Ad Tuendam Fidem“: il can. 750 visto attraverso i Concili vaticani* (Roma: Editrice Pontificia Università Gregoriana, 2001.).

sve ono što je u pisanoj i predanoj riječi Božjoj sadržano, to jest u jednom pokladu vjere povjerenom Crkvi, i što istodobno kao od Boga objavljeno izlaže bilo svečano učiteljstvo Crkve bilo njezino redovito i opće učiteljstvo [...]“. Kanon završava opomenom: „[...] svi su stoga dužni kloniti se bilo kojeg nauka koji je tome protivan“. Dakle, tekst dosadašnjeg kan. 750. ostao je nepromijenjen, a ovim Motu proprio (br. 4) dodan mu je i § 2, koji glasi:

Kan. 750	Kan. 750 - § 2. <i>Također, moraju se čvrsto prihvatiti i obdržavati sve i svaka pojedinačna stvar [istina] o vjeri i čudoređu koje bivaju od crkvenog učiteljstva predložene kao konačno obvezatne, to jest, one [stvari, istine] koje su potrebne da se poklad vjere sveto čuva i vjerno tumači; i stoga, protivi se nauku Katoličke Crkve tko odbijata izlaganja smatrati konačno obvezatnima.⁷</i>
-----------------	--

Ovaj novi § 2 precizira da također i pojedinačne istine, koje nisu predložene kao božanski objavljene, mogu postati sekundarni objekt nepogrešivosti crkvenog učiteljstva. Te pojedinačne istine nužno su povezane s božanskom objavom na temelju njihove povijesne (npr. kanonizacija svetaca) ili logičke povezanosti (npr. ređenje pridržano muškarcima, eutanazija). Vjernički posluš uma i volje koji su vjernici dužni iskazati tim istinama temelji se na vjeri u pomoć Duha Svetoga crkvenom učiteljstvu i na katoličkom nauku o nepogrešivosti učiteljstva. Neprihvatanje tih pojedinačnih istina treba smatrati protivljenjem nauku Katoličke Crkve.⁸

Kan. 1371 je ovim Motu proprio u svojoj biti ostao nepromijenjen, a određuje četiri kažnjiva djela, osim slučajeva otpadništva, hereze i raskola (usp.: kan. 1364), zbog kojega prijestupnici

⁷ **Can. 750 - §2:** *Firmiter etiam amplectenda ac retinenda sunt omnia et singula quae circa doctrinam de fide vel moribus ab Ecclesiae magisterio definitive proponuntur, scilicet quae ad idem fidei depositum sancte custodiendum et fideliter exponendum requiruntur; ideoque doctrinae Ecclesiae catholicae adversatur qui easdem propositiones definitive tenendas recusat.*

⁸ Usp.: Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto canonico*, sv. 2 (Bologna: Edizioni Dehoniane, ³2011.), 18; Marino MOSCONI, „Commento ai cann. 747-755“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE, *Codice di Diritto Canonico commentato* (Milano: Ancora, ⁴2017.), 645-646. Za detaljniji komentar pogledati, KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Nota Inde ab ipsis primoriis*, 29. lipnja 1998., br. 6-9, u AAS 90 (1998.), 544-551.

imaju biti kažnjeni „pravednom kaznom“, ne dajući pritom detaljnije odredbe o načinu, vrsti i trajanju kazne. Novost je u tome što je u br. 1, osim nauka o vjeri ili ćudoređu koji učiteljstvo „ne namjerava proglasiti konačnim činom“, tj. dogmom (kan. 752), uvršten i nauk o kojemu govori kan. 750, § 2, a koji se tiče *pojedinačnih stvari* „o vjeri i moralu koje bivaju od crkvenog učiteljstva predložene kao konačno obvezatne“. Br. 2 ovoga kanona ostao je nepromijenjen.

Kan. 1371 – Neka se kazni pravednom kaznom: 1° tko, osim slučaja o kojemu se govori u kan. 1364, § 1, naučava nauk osuđen od rimskog prvosvećenika ili općeg sabora ili pak nauk o kojemu se govori u kan. 752 uporno odbija te, opomenut od Apostolske Stolice ili ordinarija, ne odustane od toga;	Kan. 1371 – Neka se kazni pravednom kaznom: 1° tko, osim slučaja o kojemu se govori u kan. 1364, § 1, naučava nauk osuđen od rimskog prvosvećenika ili općeg sabora ili pak nauk o kojemu se govori u kan. 750, § 2 i 752 uporno odbija te, opomenut od Apostolske Stolice ili ordinarija, ne odustane od toga; ⁹
---	---

2. Benedikt XVI., apostolsko pismo u obliku Motu proprija *Omnium in mentem*¹⁰

Ovim Motu proprijem¹¹ pape Benedikta XVI., koji je ugledao svjetlost dana 26. listopada 2009., izmijenjeno je pet kanona ZKP-a, i to: 1008, 1009, 1086, § 1, 1117 i 1124. Prva promjena vezana je uz

⁹ **Can. 1371.** Iusta poena puniatur:

1) qui, praeter casum de quo in can. 1364, § 1, doctrinam a Romano Pontifice vel a Concilio Oecumenico damnatam docet vel doctrinam, de qua in can. 750, § 2 vel in can. 752, pertinaciter respuit, et ab Apostolica Sede vel ab Ordinario admonitus non retractat;

¹⁰ BENEDIKT XVI., Apostolsko pismo u obliku Motu proprija *Omnium in mentem*, 26. listopada 2009., AAS 102 (2010.), 8-10 (lat.).

¹¹ Za detaljnije komentare Motu proprija pogledati: PAPINSKO VIJEĆE ZA TUMAČENJE ZAKONSKIH TEKSTOVA, „Actus formalis defectionis ab Ecclesia Catholica“, *Communicationes* 38 (2006.), 170-184; Ernst Freiherr VON CASTELL, „Die eherechtlichen Implikationen des Motu proprio“, *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 181 (2012.), 25-38; Bernd DENNEMARCK, „Eheschließung trotz Kirchenaustritt?“, *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 180 (2011.), 92-117; Massimo MINGARDI, „Il motu proprio *Omnium in mentem* e il matrimonio canonico“, *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 25 (2012.), 155-177; Gian Paolo MONTINI, „Il motu proprio *Omnium in mentem*“, *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 25 (2012.), 134-154; Miguel Ángel ORTIZ, „L’obbligatorietà della forma“, *Ius Ecclesiae* 22 (2010.), 475-492; Maria Antonia SONDERMANN, „Das Motu Proprio *Omnium in mentem*“, *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 182 (2013.), 64-102.

tekst *Katekizma Katoličke Crkve*,¹² a tiče se promjene u kann. 1008 i 1009. Razlog izmjene kanona jest želja da se na temelju *Katekizma Katoličke Crkve* i dogmatske konstitucije *Lumen gentium* da jasnija vizija episkopata kao posebnog stupnja u sakramentu reda (usp.: LG 21). Tako da novi tekst kan. 1008 glasi (desni stupac):

<p>Kan. 1008 – Sakramentom reda po božanskom ustanovljenju neki između vjernika, neizbrisivim biljegom kojim se označuju, postavljaju se za posvećene službenike koji se naime posvećuju i određuju da, svatko prema svojem stupnju, vršeći u osobi Krista glave službu naučavanja, posvećivanja i upravljanja, pasu Božji narod.</p>	<p>Kan. 1008 – Sakramentom reda po božanskom ustanovljenju neki između vjernika, neizbrisivim biljegom kojim se označuju, postavljaju se za posvećene službenike koji se naime posvećuju i određuju da, svatko prema svojem stupnju, <i>služe narodu</i> Božjem <i>s novim i posebnim naslovom</i>.¹³</p>
--	---

Razlika u stupnjevima u sakramentu reda posebno je naglašena u kan. 1009, § 1 koji kaže: „Redovi su episkopat, prezbiterat i đakonat.“ Dakle, nepromijenjeni su ostali §§1-2 dok je Papa Motu proprijem ovom kanonu dodao i § 3 koji jasno pravi razliku između posvećenih služitelja postavljenih u red episkopata i prezbiterata i onih koji su postavljeni samo u red đakonata. Ta razlika među stupnjevima sakramenta reda ima za cilj, na temelju nauka LG 29, izbjeći „proširenje stupnja đakonata na ovlast ‘*agere in persona Christi Capitis*’ što je pridržano samo biskupima i svećenicima.“¹⁴

Stoga bi prijevod izvornog latinskog teksta¹⁵ ovog kanona mogao glasiti:

¹² *Katekizam Katoličke Crkve* (Split: Verbum, 2016.), br. 1581: „Sakrament reda posebnom milošću Duha Svetoga suobličuje ređenika s Kristom i čini ga Kristovim sredstvom u cilju služenja njegovoj Crkvi. Ređenje ga osposobljava da djeluje kao predstavnik Krista, Glave Crkve, u njegovoj trostrukoj službi svećenika, proroka i kralja“.

¹³ Prijevod kanona preuzet iz: Zdenko ILIĆ, „Novine u kanonskom pravu“, *Diacovensia* 21 (2013.), 550-551. Izvorni tekst kanona glasi:

Can. 1008. Sacramento ordinis ex divina institutione inter christifideles quidam, caractere indelebili quo signantur, constituuntur sacri ministri, qui nempe consecrantur et deputantur ut, pro suo quisque gradu, *novo et peculiari titulo Dei populo inserviant*.

¹⁴ Zdenko ILIĆ, „Novine u kanonskom pravu“, 550. Usp.: Luigi CHIAPPETTA, *II Codice di Diritto canonico*, sv. 2, 224-225.

¹⁵ **Can. 1009** - § 3. *Qui constituti sunt in ordine episcopatus aut presbyteratus missionem et facultatem agendi in persona Christi Capitis accipiunt, diaconi vero vim populo Dei serviendi in diaconia liturgiae, verbi et caritatis*

Kan. 1009	Kan. 1009 - § 3. <i>Oni koji su postavljeni u red episkopata i prezbiterata, primaju službu i ovlast djelovati u osobi Krista Glave, đakoni pak bivaju osposobljeni služiti narod Božji /narodu Božjem?/ u liturgiji, Riječi i ljubavi.¹⁶</i>
------------------	---

Druga izmjena ovog Motu proprija odnosi se na kann. 1086, § 1, 1117 i 1124, a tiče se brisanja formulacije „*actus formalis defectionis ab Ecclesia Catholica*“. Z. Ilić, komentirajući ovaj Motu proprij, piše : „Od stupanja na snagu ZKP-a 1983., pa sve do 2009., tj. ovoga dokumenta [Motu proprija], katolici, koji su formalnim činom otpali od Katoličke crkve, nisu više bili dužni na kanonski oblik za valjano sklapanje ženidbe (kan. 1117), niti je za njih postojala zaprjeka sklopiti ženidbu s nekrštenim (kan. 1086, § 1), niti se na njih odnosila zabrana sklapanja ženidbe s krštenim nekatolicima (kan. 1124). Na temelju kan. 11, koji određuje da su svi kršteni u Katoličkoj Crkvi dužni obdržavati crkvene zakone (*Semel catholicus semper catholicus*), pa i oni koji su otpali od nje formalnim činom.“¹⁷

Tako da ta tri kanona sada glase ovako (desni stupac):

Kan. 1086 - § 1. Nije valjana ženidba između dviju osoba od kojih je jedna krštena u Katoličkoj Crkvi ili je u nju primljena, a druga nije krštena. ¹⁸	Kan. 1086 - § 1. Nije valjana ženidba između dviju osoba od kojih je jedna krštena u Katoličkoj Crkvi ili je u nju primljena, a druga nije krštena. ¹⁸
Kan. 1117 - Gore određeni oblik treba da se obdržava, ako je barem jedna od stranaka koje sklapaju ženidbu krštena u Katoličkoj Crkvi ili je u nju primljena, a nije formalnim činom od nje otpala, uz poštovanje propisa kan. 1127, § 2.	Kan. 1117 - Gore određeni oblik treba se obdržavati, ako je barem jedna od stranaka koje sklapaju ženidbu krštena u Katoličkoj Crkvi ili u nju primljena, uz poštovanje propisa kan. 1127, § 2. ¹⁹

¹⁶ Prijevod kanona preuzet iz Zdenko ILIĆ, „Novine u kanonskom pravu“, 551.

¹⁷ Zdenko ILIĆ, „Novine u kanonskom pravu“, 552. Usp.: Marino MOSCONI, „L’abbandono pubblico o notorio della Chiesa cattolica e in particolare l’abbandono con atto formale“, *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 20 (2007.), 35-59.

¹⁸ **Can. 1086 - § 1.** *Matrimonium inter duas personas, quarum altera sit baptizata in Ecclesia catholica vel in eandem recepta, et altera non baptizata, invalidum est.*

<p>Kan. 1124 – Ženidba između dviju krštenih osoba od kojih je jedna krštena u Katoličkoj Crkvi ili je u nju primljena poslije krštenja i koja nije od nje formalnim činom otpala, a druga pripada Crkvi, ili crkvenoj zajednici koja nema potpunog zajedništva s Katoličkom Crkvom, zabranjena je bez izričitog dopuštenja mjerodavne vlasti.</p>	<p>Kan. 1124 – Ženidba između dviju krštenih osoba od kojih je jedna krštena u Katoličkoj Crkvi ili je u nju primljena poslije krštenja, a druga pripada Crkvi, ili crkvenoj zajednici koja nema potpunog zajedništva s Katoličkom Crkvom, zabranjena je bez izričitog dopuštenja mjerodavne vlasti.²⁰</p>
---	--

3. Papa Franjo, Apostolsko pismo u obliku Motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*²¹

Papa Franjo, vođen vrhovnim zakonom o spasenju duša (usp.: kan. 1752), odlučio je pokrenuti obnovu ženidbenog postupka o ništavnosti ženidbe. Kako je i sam naveo u Motu proprio *Mitis Iudex*, koji je stupio na snagu 8. prosinca 2015., potreba obnove postupka za proglašenje ništavnosti ženidbe mogla se čuti već na Izvanrednoj sinodi o obitelji u kojoj su biskupi izrazili potrebu jednostavnijih i bržih ženidbenih postupaka.²²

Motu proprio je potpuno izmijenio sadržaj VII. knjige *Zakonika kanonskog prava*, točnije, Dio III., Naslov I., Poglavlje I. „Parnice za proglašenje ništavnosti ženidbe“ (kan. 1671-1691). Budući da je riječ o cjelokupnoj obnovi 21 kanona, a ne djelomičnim izmjenama, u nastavku će slijediti kratki komentari kanona koji se tiču gore spomenutih kriterija obnove ženidbenih postupaka. Ipak,

¹⁹ **Can. 1117.** Statuta superius forma servanda est, si saltem alterutra pars matrimonium contrahentium in Ecclesia catholica baptizata vel in eadem recepta sit, salvis praescriptis can. 1127, § 2.

²⁰ **Can. 1124.** Matrimonium inter duas personas baptizatas, quarum altera sit in Ecclesia catholica baptizata vel in eadem post baptismum recepta, altera vero Ecclesiae vel communitati ecclesiali plenam communionem cum Ecclesia catholica non habenti adscripta, sine expressa auctoritatis competentis licentia prohibitum est.

²¹ Papa FRANJO, Apostolsko pismo u obliku Motu proprio *Mitis iudex*, 15. kolovoza 2015., AAS 107 (2015.), 958-970 (lat.).

²² Usp.: SINODO DEI VESCOVI – III ASSEMBLEA GENERALE STRAORDINARIA, „*Relatio Synodi. Les fidei pastoralis sulla famiglia nel contesto dell’evangelizzazione*“, 18. studeni 2014., br. 48; Manuel JESÚS – Arroba CONDE – Claudia IZZI (ur.), *Pastorale giudiziaria e prassi processuale nelle cause di nullità del matrimonio: Dopo la riforma operata con il Motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus* (Milano: Edizioni San Paolo, 2017.), 11-15; Ivica IVANKOVIĆ RADAK, „Reforma kanonskog postupka proglašenja ništavnosti ženidbe“, *Obnovljeni život* 71 (2016.), 502.

ovaj dokument zahtijeva detaljniju analizu koja bi mogla biti tema posebnog članka. Stoga se ovdje, zbog opširnosti i kompleksnosti građe, upućuje na autore koji su detaljnije analizirali i komentirali ovaj papinski dokument.²³

Motu proprij sadržava tri dijela: *Uvod (Proemio)*, Normativni dio i *Ratio procedendi in causis ad matrimonii nullitatem declarandam*. Papa Franjo u *Uvodu* ističe svrhu i cilj reforme, a to je „briga za spasenje duša koje ostaje – danas kao i jučer – najviša svrha svih ustanova, zakonâ i prava“.²⁴ Razlog reformi leži u Papinoj želji da crkvene sudske strukture budu pristupačnije vjernicima kako i sam ističe u *Uvodu*: „Reforma je potaknuta zbog velikog broja vjernika koji, iako žele postupati po savjesti, često odustaju od pravnih struktura Crkve zbog fizičke ili moralne udaljenosti. Ljubav i milosrđe stoga zahtijevaju da Crkva kao majka bude bliska svojoj djeci koja se osjećaju izdvojenom.“²⁵ Nakon toga slijede taksativno nabrojeni temeljni kriteriji na kojima se temelji obnova ženidbenih postupaka: „a) jedna presuda u prilog ništavnosti je izvršna; b) sudac pojedinac pod odgovornošću biskupa; c) sam biskup je sudac; d) kraći postupak (*processus brevior*); e) priziv

²³ Na hrvatskom jeziku su sljedeća dva djela koja mogu pomoći u razumijevanju novih kanonskih odredbi donesenih s Motu proprijem *Mitis Iudex Dominus Iesus* o obnovi postupka ništavnosti ženidbe: Lucija BOLJAT – Josip ŠALKOVIĆ, *Priručnik za provedbu pastoralne istrage i pripremu parnice proglašenja ništavnosti ženidbe* (Zagreb: Glas Koncila, 2016.); Ivica IVANKOVIĆ RADAK, „Reforma kanonskog postupka proglašenja ništavnosti ženidbe“, 501-513; Slavko ZEC, *Mitis Iudex Dominus Iesus: Blagi sudac Gospodin Isus: Komentar i primjena* (Zagreb: Glas Koncila, 2017.). U vrijeme pisanja ovog rada, nažalost, navedena djela mi nisu bila dostupna. Na talijanskom govornom području objavljeni su različiti komentari na ovaj Motu proprij, među kojima ističem: Valerio ANDRIANO, *La normativa canonica sul matrimonio e la riforma del processo di nullità* (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2016.); Gianluca BELFIORE, *I processi di nullità matrimoniale nella riforma di Papa Francesco* (Troina: Edizioni Grafiser, 2017.); Manuel JESÚS – Arroba CONDE – Claudia IZZI (ur.), *Pastorale giudiziaria e prassi processuale*; Lucia MUSSO – Carlo FUSCO (ur.), *La riforma del processo matrimoniale ad un anno dal Motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus* (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2017.); Ernest OKONKWO – Alessandro RECCHIA (ur.), *Tra rinnovamento e continuità: Le riforme introdotte dal motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus* (Roma: Urbaniana University Press, 2016.); REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE (ur.), *La riforma dei processi matrimoniali di Papa Francesco* (Milano: Ancora, 2016.); Eugenio ZANETTI, „Commento ai cann. 1671-1707“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE (ur.), *Codice di Diritto Canonico commentato* (Milano: Ancora, 2017.), 1311-1339.

²⁴ Usp.: Papa FRANJO, *Mitis iudex*, 959.

²⁵ Usp.: Papa FRANJO, *Mitis iudex*, 959.

na Metropolitansku stolicu; f) vlastita zadaća biskupskih konferencija; f) priziv na Apostolsku Stolicu; g) odredbe za istočne Crkve.²⁶

Drugi dio dokumenta, onaj normativni, sadržava nove odredbe sadržane u 21 kanonu.

Treći dio predstavljaju norme u obliku 21 članka, pod nazivom Način postupanja u parnicama za proglašenje ništavnosti ženidbe (*Ratio procedendi in causis ad matrimonii nullitatem declarandam*) koje predstavljaju jednu jedinstvenu normativnu cjelinu s drugim dijelom Motu proprija, tj. novim kanonskim odredbama.²⁷

U nastavku slijedi neslužbeni prijevod (desni stupac) kanona koji je objavljen od strane Međubiskupijskih sudova u Zagrebu, dana 11. rujna 2015.²⁸ Izvorni latinski tekst kanona moguće je pratiti u lijevom stupcu tablice.

Kann. 1671-1674 uređuju pitanje mjerodavnosti sudova. Prije objavljivanja ovog Motu proprija ZKP je ovu temu uređivao u kann. 1671-1673. Novi kan. 1671 u potpunosti je preuzeo odredbe starih kann. 1671 i 1672 koji sada čine dva paragrafa jednog kanona. Prema odredbi novog kan. 1672, vođenog principom blizine između stranaka i sudaca, mjerodavni u rješavanju ženidbenih parnica su sljedeći sudovi:

- sud mjesta u kojemu je slavljena ženidba;
- sud mjesta u kojem stranka tužiteljica ima svoje prebivalište²⁹ ili boravište;³⁰
- sud mjesta u kojem tužena stranka ima svoje prebivalište ili boravište;
- sud mjesta u kojemu se treba prikupiti većina dokaza.

Ipak, u određivanju prioriteta mjerodavnog suda trebalo bi se držati gore spomenutog načela blizine koje će strankama i svjedocima omogućiti aktivnije sudjelovanje u ženidbenim parnicama, a time i

²⁶ Usp.: Papa FRANJO, *Mitis iudex*, 959-961.

²⁷ Usp.: Ivica IVANKOVIĆ RADAK, „Reforma kanonskog postupka proglašenja ništavnosti ženidbe“, 502 (bilješka 4).

²⁸ Prijevod teksta novih kanona preuzet s internetske stranice Međubiskupijskih sudova u Zagrebu, http://mszg.hr/wp-content/uploads/2015/12/MIDI_novi.pdf (25. 2. 2018.).

²⁹ Prema odredbi kan. 102, § 1 neka osoba stječe *prebivalište* ako boravi „na području neke župe ili barem biskupije koje ili je spojeno s nakanom da se ondje trajno ostane ako ništa to ne spriječi ili je boravljenje potrajalo punih pet godina.“

³⁰ *Boravište* se stječe, prema odredbi kan. 102, § 2, boravljenjem na području neke župe ili biskupije „s nakanom da se ondje ostane tri mjeseca ako ništa to ne spriječi ili je boravljenje stvarno potrajalo tri mjeseca.“

bolju suradnju s djelatnicima crkvenog suda.³¹ Novost je kan. 1673 koji ističe središnju ulogu dijecezanskog biskupa kao prvotnog suca u biskupiji, posebno u kraćem ženidbenom postupku, te njegovu odgovornost za funkcioniranje biskupijskog suda.³² Novi tekst kanonskih odredbi glasi:

<p>Can. 1671 - § 1. Causae matrimoniales baptizatorum iure proprio ad iudicem ecclesiasticum spectant.</p> <p>§ 2. Causae de effectibus matrimonii mere civilibus pertinent ad civilem magistratum, nisi ius particulare statuatur easdem causas, si incidenter et accessorie agantur, posse a iudice ecclesiastico cognosci ac definiri.</p>	<p>Kan. 1671 - § 1. Ženidbene parnice krštenih po vlastitom pravu pripadaju crkvenom sucu.</p> <p>§ 2. Parnice o samo građanskim učincima ženidbe pripadaju građanskoj vlasti, osim ako krajevno pravo određuje da u tim sporovima, ako se vode uzgredno i sporedno, može suditi i riješiti ih crkveni sudac.</p>
<p>Can. 1672 In causis de matrimonii nullitate, quae non sint Sedi Apostolicae reservatae, competentia sunt:</p> <p>1° tribunal loci in quo matrimonium celebratum est;</p> <p>2° tribunal loci in quo alterutra vel utraque pars domicilium vel quasi-domicilium habet;</p> <p>3° tribunal loci in quo de facto colligendae sunt pleraeque probationes.</p>	<p>Kan. 1672 - U parnicama o ništavnosti ženidbe, koje nisu pridržane Apostolskoj Stolici, mjerodavni su:</p> <p>1° sud mjesta u kojemu je slavljena ženidba;</p> <p>2° sud mjesta u kojemu jedna ili obje stranke imaju prebivalište ili boravište;</p> <p>3° sud mjesta u kojemu se stvarno treba prikupiti većina dokaza.</p>

³¹ Usp.: Manuel JESÚS – Arroba CONDE – Claudia IZZI (ur.), *Pastorale giudiziaria e prassi processuale*, 82-84; Ivica IVANKOVIĆ RADAK, „Reforma kanonskog postupka proglašenja ništavnosti ženidbe“, 505; Adolfo ZAMBON, „La presentazione del libello“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE (ur.), *La riforma dei processi matrimoniali di Papa Francesco* (Milano: Ancora, 2016.), 38-43.

³² Usp.: Valerio ANDRIANO, *La normativa canonica sul matrimonio*, 171-173; Manuel JESÚS – Arroba CONDE – Claudia IZZI (ur.), *Pastorale giudiziaria e prassi processuale*, 137-164; Massimo MINGARDI, „Il ruolo del vescovo diocesano“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE (ur.), *La riforma dei processi matrimoniali*, 99-105; Eugenio ZANETTI, „Commento ai cann. 1671-1707“, 1315-1316.

<p>Can. 1673 - § 1. In unaquaque dioecesi iudex primae instantiae pro causis nullitatis matrimonii iure expresse non exceptis est Episcopus dioecesanus, qui iudiciale potestatem exercere potest per se ipse vel per alios, ad normam iuris.</p> <p>§ 2. Episcopus pro sua dioecesi tribunal dioecesanum constituat pro causis nullitatis matrimonii, salva facultate ipsius Episcopi accedendi ad aliud dioecesanum vel interdioecesanum vicinius tribunal.</p> <p>§ 3. Causae de matrimonii nullitate collegio trium iudicum reservantur. Eidem praeesse debet iudex clericus, reliqui iudices etiam laici esse possunt.</p> <p>§ 4. Episcopus Moderator, si tribunal collegiale constitui nequeat in dioecesi vel in viciniore tribunali ad normam § 2 electo, causas unico iudici clerico committat qui, ubi fieri possit, duos assessores probatae vitae, peritos in scientiis iuridicis vel humanis, ab Episcopo ad hoc munus approbatos, sibi asciscat; eidem iudici unico, nisi aliud constet, ea competunt quae collegio, praesidi vel ponenti tribuuntur.</p> <p>§ 5. Tribunal secundae instantiae ad validitatem semper collegiale esse debet, iuxta praescriptum praecedentis § 3.</p> <p>§ 6. A tribunali primae instantiae appellatur ad tribunal metropolitanum secundae instantiae, salvis praescriptis cann. 1438-1439 et 1444.</p>	<p>Kan. 1673 - § 1. U svakoj biskupiji sudac prvog stupnja u parnicama ništavnosti ženidbe, koje pravom nisu izričito izuzete, jest dijecezanski biskup, koji sudsku vlast može vršiti osobno ili preko drugih, prema pravnoj odredbi.</p> <p>§ 2. Neka biskup za svoju biskupiju osnuje biskupijski sud za parnice ništavnosti ženidbe, poštujući ovlast istoga biskupa da se pridruži drugom bližem biskupijskom ili međubiskupijskom sudu.</p> <p>§ 3. Parnice o ništavnosti ženidbe pridržane su vijeću trojice sudaca. Njemu mora predsjedati sudac klerik, a ostali suci mogu biti i laici.</p> <p>§ 4. Biskup moderator, ako nije moguće osnovati sudsko vijeće u biskupiji ili pri bližem sudu koji je bio izabran prema odredbi § 2, neka povjeri parnice sucu pojedincu kleriku, koji, gdje je to moguće, neka si uzme dva prisjednika prokušana života, stručnjaka u pravnim ili humanističkim znanostima, odobrena od biskupa za tu zadaću; istom sucu pojedincu, ako nije drukčije određeno, pripada sve ono što se daje vijeću, predsjedniku ili izložitelju.</p> <p>§ 5. Sud drugoga stupnja za valjanost mora uvijek biti zboran, prema odredbi prethodnoga § 3.</p> <p>§ 6. Sa suda prvoga stupnja priziva se na metropolijski sud drugog stupnja, poštujući propise kann. 1438-1439 i 1444.</p>
--	--

Kan. 1674 uređuje pitanje prava pobijanja ženidbe. Ovaj novi kanon preuzeo je odredbe starih kann. 1674 i 1675 uz određene ispravke u prijevodu. Novost je u tome što su odredbe dvaju starih kanona postali paragrafi u novom kan. 1674.

<p>Can. 1674 - § 1. Habiles sunt ad matrimonium impugnandum: 1° coniuges; 2° promotor iustitiae, cum nullitas iam divulgata est, si matrimonium convalidari nequeat aut non expediat.</p> <p>§ 2. Matrimonium quod, utroque coniuge vivente, non fuit accusatum, post mortem alterutrius vel utriusque coniugis accusari non potest, nisi quaestio de validitate sit praeiudicialis ad aliam solvendam controversiam sive in foro canonico sive in foro civili.</p> <p>§ 3. Si autem coniux moriatur pendente causa, servetur can. 1518.</p>	<p>Kan. 1674 - § 1. Sposobni su za osporavanje ženidbe: 1° ženidbeni drugovi; 2° promicatelj pravde, kad je ništavnost već razglášena, ako se ženidba ne može ukrijepiti ili ako to nije uputno.</p> <p>§ 2. Ženidba koja nije bila osporavana za života oboje ženidbenih drugova ne može se osporavati poslije njihove smrti ili smrti jednoga od njih, osim ako pitanje o valjanosti prethodi rješenju drugog spora bilo na kanonskom, bilo na građanskom sudištu.</p> <p>§ 3. Ako jedan ženidbeni drug umre za vrijeme trajanja parnice, neka se obdržava kan. 1518.</p>
---	--

Pitanje pokretanja i istraživanja ženidbenih parnica uređuju kann. 1675-1678. Na poseban način istaknuta je središnja uloga sudskog vikara koji donosi „odluku o formuli dvojbe, odluku o vođenju parnice redovitim ili kraćim postupkom te, ako se parnica vodi redovitim postupkom, odluku o uspostavi sudskog vijeća ili suca pojedinca s dva prisjednika.“³³

<p>Can. 1675. Iudex, antequam causam acceptet, certior fieri debet matrimonium irreparabiliter pessum ivisse, ita ut coniugalis convictus restitui nequeat.</p>	<p>Kan. 1675 - Sudac, prije nego prihvati parnicu, mora biti siguran da je ženidba nepovratno propala tako da je nemoguće ponovno uspostaviti braćni suživot.</p>
--	--

³³ Ivica IVANKOVIĆ RADAK, „Reforma kanonskog postupka proglašanja ništavosti ženidbe“, 508-509. Usp.: Alessandro GIRAUDO, „La scelta della modalità con cui trattare la causa di nullità: processo ordinario o processo più breve“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE, *La riforma dei processi matrimoniali*, 47-65; Manuel JESÚS - Arroba CONDE - Claudia IZZI (ur.), *Pastorale giudiziaria e prassi processuale*, 87-110; Eugenio ZANETTI, „Commento ai cann. 1671-1707“, 1318-1322.

<p>Can. 1676 - § 1. Recepto libello, Vicarius iudicialis si aestimet eum aliquo fundamento niti, eum admittat et, decreto ad calcem ipsius libelli apposito, praecipiat ut exemplar notificetur defensori vinculi et, nisi libellus ab utraque parte subscriptus fuerit, parti conventae, eidem dato termino quindecim dierum ad suam mentem de petitione aperiendam.</p> <p>§ 2. Praefato termino transacto, altera parte, si et quatenus, iterum monita ad suam mentem ostendendam, audito vinculi defensore, Vicarius iudicialis suo decreto dubii formulam determinet et decernat utrum causa processu ordinario an processu brevior ad mentem cann. 1683-1687 pertractanda sit. Quod decretum partibus et vinculi defensori statim notificetur.</p> <p>§ 3. Si causa ordinario processu tractanda est, Vicarius iudicialis, eodem decreto, constitutionem iudicum collegii vel iudicis unici cum duobus assessoribus iuxta can. 1673, § 4 disponat.</p> <p>§ 4. Si autem processus brevior statutus est, Vicarius iudicialis agat ad normam can. 1685.</p> <p>§ 5. Formula dubii determinare debet quo capite vel quibus capitibus nuptiarum validitas impugnetur.</p>	<p>Kan. 1676 – § 1. Kad zaprimi tužbu, sudski vikar, ako smatra da ona ima nekog temelja, neka je prihvati i, odlukom dodanom na kraju same tužbe, naredi da se primjerak priopći branitelju veze i, ako tužbu nisu potpisale obje stranke, tuženoj stranci, dajući joj rok od petnaest dana da iznese svoje mišljenje o zahtjevu.</p> <p>§ 2. Kada prođe navedeni rok, nakon što je, ako i koliko god to smatra prikladnim, drugu stranku ponovno upozorio da očituje svoje mišljenje, i saslušavši branitelja veze, neka sudski vikar svojom odlukom odredi formulu dvojbe i odluči treba li se parnica voditi redovitim ili kraćim postupkom prema odredbama kann. 1683-1687. Ta odluka neka se odmah priopći strankama i branitelju veze.</p> <p>§ 3. Ako parnicu treba voditi redovitim postupkom, neka sudski vikar istom odlukom odredi uspostavu sudskoga vijeća ili suca pojedinca s dva prisjednika prema kan. 1673, § 4.</p> <p>§ 4. Ako se pak odredi kraći postupak, neka sudski vikar postupa prema odredbi kan. 1685.</p> <p>§ 5. Formula dvojbe mora odrediti s kojeg se razloga ili s kojih se razloga osporava valjanost ženidbe.</p>
<p>Can. 1677 - § 1. Defensori vinculi, partium patronis et, si in iudicio sit, etiam promotori iustitiae ius est:</p> <p>1° examini partium, testium et peritorum adesse, salvo praescripto can. 1559;</p> <p>2° acta iudicialia, etsi nondum publicata, invisere et documenta a partibus producta recognoscere.</p> <p>§ 2. Examini, de quo in § 1, n. 1, partes assistere nequeunt.</p>	<p>Kan. 1677 – § 1. Branitelj veze, zaštitnici stranaka i, ako sudjeluje u postupku, promicatelj pravde imaju pravo:</p> <p>1° prisustvovati ispitivanju stranaka, svjedokâ i stručnjakâ, uz poštovanje propisa kan. 1559;</p> <p>2° pregledati sudske spise, iako još nisu objavljeni, i provjeriti isprave koje su stranke predočile.</p> <p>§ 2. Stranke ne mogu sudjelovati u ispitivanju o kojem se govori u § 1, br. 1.</p>

<p>Can. 1678 - § 1. In causis de matrimonii nullitate, confessio iudicialis et partium declarationes, testibus forte de ipsarum partium credibilitate sustentae, vim plenae probationis habere possunt, a iudice aestimandam perpensis omnibus indiciis et adminiculis, nisi alia accedant elementa quae eas infirmant.</p> <p>§ 2. In iisdem causis, depositio unius testis plenam fidem facere potest, si agatur de teste qualificato qui deponat de rebus ex officio gestis, aut rerum et personarum adiuncta id suadeant.</p> <p>§ 3. In causis de impotentia vel de consensus defectu propter mentis morbum vel anomaliam naturae psychicae iudex unius periti vel plurium opera utatur, nisi ex adiunctis inutilis evidenter appareat; in ceteris causis servetur praescriptum can. 1574.</p> <p>§ 4. Quoties in instructione causae dubium valde probabile emergerit de non secuta matrimonii consummatione, tribunal potest, auditis partibus, causam nullitatis suspendere, instructionem complere pro dispensatione super rato, ac tandem acta transmittere ad Sedem Apostolicam una cum petitione dispensationis ab alterutro vel utroque coniuge et cum voto tribunalis et Episcopi.</p>	<p>Kan. 1678 – § 1. U parnicama o ništavnosti ženidbe, sudsko priznanje i izjave stranaka, potkrijepljeni možebitnim svjedocima o vjerodostojnosti samih stranaka, mogu imati snagu potpunog dokaza, a koje sudac neka vrednuje procijenivši sve pokazatelje i pomagala, osim ako se pridruže drugi elementi koji ih opovrgavaju.</p> <p>§ 2. U istim parnicama iskaz jednog svjedoka može dati potpun dokaz, ako se radi o službenom svjedoku koji daje izjavu o stvarima koje je vršio po službenoj dužnosti, ili ako okolnosti stvari i osoba to savjetuju.</p> <p>§ 3. U parnicama o spolnoj nemoći ili o nedostatku privole zbog duševne bolesti ili poremećaja psihičke naravi neka se sudac posluži djelom jednog ili više stručnjaka, osim ako se iz okolnosti očito vidi da je to nekorisno; u ostalim parnicama neka se obdržava propis kan. 1574.</p> <p>§ 4. Kad god u istraživanju parnice iskrasne veoma vjerojatna dvojba o neizvršenju ženidbe, sud može, saslušavši stranke, obustaviti parnicu o ništavnosti, dopuniti istraživanje za oprost od tvrde ženidbe i zatim poslati Apostolskoj Stolici spise zajedno s molbom za oprost jednog ili obaju ženidbenih drugova te s mišljenjem suda i biskupa.</p>
---	--

Kan. 1679-1682 uređuju pitanja sudske presude, njezina pobijanja i izvršenja. Novina obnove kanonskog postupka za rješavanje ženidbenih parnica vidljiva je već u kan. 1679 kojim se određuje da je samo jedna presuda u prilog ništavnosti ženidbe dostatna kako bi presuda postala izvršna, naravno, uz poštovanje predviđenog roka od petnaest iskoristivih dana nakon primitka presude. Što se tiče pobijanja sudskih presuda, odredbe ostaju nepromijenjene. Dakle, stranci koja se smatra oštećenom, ili promicatelju pravde i branitelju veze stoje na raspolaganju tri mogućnosti: ništovna žalba, priziv i novo

ispitivanje parnice (kann. 1680-1681).³⁴

<p>Can. 1679 Sententia, quae matrimonii nullitatem primum declaravit, elapsis terminis a kann. 1630-1633 ordinatis, fit executiva.</p>	<p>Kan. 1679 – Presuda, kojom je prvi put ženidba proglašena ništavnom, postaje izvršna nakon isteka rokova određenih u kann. 1630-1633.</p>
<p>Can. 1680 - § 1. Integrum manet parti, quae se gravatam putet, itemque promotori iustitiae et defensori vinculi querelam nullitatis sententiae vel appellationem contra eandem sententiam interponere ad mentem kann. 1619-1640.</p> <p>§ 2. Terminis iure statutis ad appellationem eiusque prosecutionem elapsis atque actis iudicialibus a tribunali superioris instantiae receptis, constituatur collegium iudicum, designetur vinculi defensor et partes moneantur ut animadversiones, intra terminum praestitutum, proponant; quo termino transacto, si appellatio mere dilatoria evidentiter appareat, tribunal collegiale, suo decreto, sententiam prioris instantiae confirmet.</p> <p>§ 3. Si appellatio admissa est, eodem modo quo in prima instantia, congrua congruis referendo, procedendum est.</p> <p>§ 4. Si in gradu appellationis novum nullitatis matrimonii caput afferatur, tribunal potest, tamquam in prima instantia, illud admittere et de eo iudicare.</p>	<p>Kan. 1680 – § 1. Stranka koja se smatra oštećenom, a isto tako promicatelj pravde i branitelj veze, imaju pravo podnijeti ništovnu žalbu protiv presude ili priziv protiv iste, prema kann. 1619-1640.</p> <p>§ 2. Kad isteknu zakonom predviđeni rokovi za ulaganje i slanje priziva te nakon što je sud višeg stupnja zaprimio sudske spise, neka se uspostavi sudsko vijeće, odredi branitelja veze i neka se stranke upozori da dadnu primjedbe u određenom roku; nakon što prođe taj rok, sudsko vijeće, ako je očito da je priziv samo odgodan, neka potvrdi odlukom presudu prvog stupnja.</p> <p>§ 3. Ako je priziv prihvaćen, treba postupati na isti način kao i u prvom stupnju, primjenjujući ono što treba primijeniti.</p> <p>§ 4. Ako se u prizivnom stupnju iznese novi razlog ništavnosti ženidbe, sud ga može, kao u prvom stupnju, prihvatiti i presuditi o njemu.</p>

34 Usp.: Alessandro RECCHIA, „I mezzi di impugnazione: alcune considerazioni“, Ernest OKONKWO – Alessandro RECCHIA (ur.), *Tra rinnovamento e continuità: le riforme introdotte dal motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus*, 105-125; Gian Paolo MONTINI, „Dopo la decisione giudiziale: appello e altre impugnazioni“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE, (ur.), *La riforma dei processi matrimoniali*, 107-125; Eugenio ZANETTI, „Commento ai kann. 1671-1707“, 1324-1328.

<p>Can. 1681. Si sententia exsecutiva prolata sit, potest quovis tempore ad tribunal tertii gradus pro nova causae propositione ad normam can. 1644 provocari, novis iisque gravibus probationibus vel argumentis intra peremptorium terminum triginta dierum a proposita impugnatione allatis.</p>	<p>Kan. 1681 – Ako je donesena izvršna presuda, može se u svako vrijeme prizvati na sud trećeg stupnja radi novog ispitivanja parnice prema odredbi kan. 1644, nakon što se iznesu novi i važni dokazi ili razlozi u neprekoračivu roku od trideset dana poslije najave pobijanja.</p>
<p>Can. 1682 - § 1. Postquam sententia, quae matrimonii nullitatem declaraverit, facta est exsecutiva, partes quarum matrimonium declaratum est nullum, possunt novas nuptias contrahere, nisi vetito ipsi sententiae apposito vel ab Ordinario loci statuto id prohibeatur.</p> <p>§ 2. Statim ac sententia facta est exsecutiva, Vicarius iudicialis debet eandem notificare Ordinario loci in quo matrimonium celebratum est. Is autem curare debet ut quam primum de decreta nullitate matrimonii et de vetitis forte statutis in matrimoniorum et baptizatorum libris mentio fiat.</p>	<p>Kan. 1682 – § 1. Kada presuda kojom je proglašena ništavnost ženidbe postane izvršna, stranke čija je ženidba proglašena ništavnom mogu sklopiti novu ženidbu, osim ako to priječi zabrana koja je dodana samoj presudi ili koju je odredio mjesni ordinarij.</p> <p>§ 2. Čim presuda postane izvršna, sudski je vikar mora priopćiti ordinariju mjesta u kojem je ženidba sklopljena. Ordinarij se pak mora pobrinuti da se što prije u matice vjenčanih i krštenih upiše presuđena ništavnost ženidbe i možda određene zabrane.</p>

Još jedna novost obnove ženidbenog postupka u parnicama za proglašenje ništavnosti ženidbe jest *processus brevior coram Episcopo* (kann. 1683-1687). Kan. 1683 određuje dva bitna uvjeta čije je ispunjenje potrebno kako bi se ženidbena parnica mogla rješavati kraćim ženidbenim postupkom, a to su: a) da zahtjev moraju podnijeti oba ženidbena druga ili barem jedan od njih uz suglasnost drugoga; b) da je ništavnost ženidbe očita iz okolnosti stvari, izjave svjedoka i drugih dokaza, te stoga nije potrebno pomnije ispitivati parnicu. Ovdje je važno napomenuti da čl. 14. donosi popis nekih od situacija u kojima je moguće voditi kraći ženidbeni postupak, a to su:

ono pomanjkanje vjere koje može proizvesti hinjenu privolu ili zabludu koja određuje volju, kratkoća bračnog suživota, pobačaj učinjen radi sprečavanja rađanja potomstva, tvrdokorno ustrajavanje u izvanbračnoj vezi u vrijeme ili neposredno nakon vjenčanja, zlonamjerno zatajivanje neplodnosti ili teške zarazne

bolesti, ili djece rođene iz prethodne veze, ili zatvorske kazne, razlog sklapanja ženidbe koji je potpuno stran bračnome životu ili ženidba sklopljena zbog nepredviđene trudnoće, fizičko nasilje radi iznude privole, manjak uporabe razuma dokazan medicinskom dokumentacijom.³⁵

Kan. 1684 donosi elemente koje mora sadržavati tužba kojom se želi pokrenuti kraći postupak pred biskupom. Osim osnovnih elemenata³⁶ koje tužba mora sadržavati, kanon propisuje još tri dodatna elementa koji se tiču upravo kraćeg ženidbenog postupka. Prema kan. 1685 sudski vikar, nakon što odredi formulu dvojbe i imenuje istražitelja i prisjednika, u roku od 30 dana, treba pozvati na sjednicu sve one koji s pravom trebaju na njoj sudjelovati. Također, ako je moguće, valja prikupiti i dokaze samo na jednoj sjednici ostavljajući rok od 15 dana branitelju ženidbenog vezâ i obrani stranakâ za eventualne primjedbe.

Unatoč želji za većom dinamikom i bržim rješavanjem ženidbenih parnica, ipak ovaj kraći postupak pred biskupom ni u kojem slučaju ne treba shvatiti kao favoriziranje ili promicanje ništavnih ženidbi od strane Crkve. Naprotiv, Crkva želi da se na jednostavniji i dinamičniji način dođe do istine o valjanosti ženidbe u onim slučajevima gdje je njezina ništavnost očita, te da se sam ženidbeni postupak vremenski previše ne odugovlači. Ipak, brzina ženidbenog postupka ne smije značiti i površnost u procjenjivanju i odlučivanju od strane biskupa, istražitelja i prisjednika.

Što se tiče priziva protiv presude kraćeg ženidbenog postupka, bilo bi logično da taj priziv dođe od branitelja ženidbenog vezâ, a ne od bračnih drugova jer je podnošenje njihova zajedničkog zahtjeva jedan od glavnih preduvjeta za *processus brevior*. Ako se priziv protiv presude biskupa prihvati, parnica se rješava redovitim ženidbenim postupkom na metropoljskom sudu ili na Rimskoj roti. Međutim,

³⁵ Usp.: Papa FRANJO, *Mitis iudex*, 969.

³⁶ Tužba kojom se pokreće parnica mora, prema odredbi kan. 1504, sadržavati sljedeće elemente:

1° izreći pred kojim se sućem parnica pokreće, što se zahtijeva i od koga se zahtijeva;

2° naznačiti na koje se pravo tužitelj oslanja i bar općenito činjenice i dokaze kojima se potkrepljuje ono što se tvrdi;

3° biti potpisana od tužitelja ili njegova zastupnika, s naznakom dana, mjeseca i godine te mjesta u kojemu tužitelj ili njegov zastupnik stanuju ili za koje izjave da će, radi primanja spisa, u njemu prebivati;

4° naznačiti prebivalište ili boravište tužene stranke.

„ako je presudu donio metropolit, priziva se na najstarijeg sufragana; a protiv presude drugog biskupa koji nema više vlasti ispod Rimskog prvosvećenika priziva se na biskupa kojega je on trajno odredio“ (kan. 1687, § 3).³⁷

<p>Can. 1683. Ipsi Episcopo dioecesano competit iudicare causas de matrimonii nullitate processu brevioris quoties:</p> <p>1° petitio ab utroque coniuge vel ab alterutro, altero consentiente, proponatur;</p> <p>2° recurrent rerum personarumque adiuncta, testimoniis vel instrumentis suffulta, quae accuratorem disquisitionem aut investigationem non exigant, et nullitatem manifestam reddant.</p>	<p>Kan. 1683 – Sam dijecezanski biskup³⁸ mjerodavan je suditi u parnicama o ništavnosti ženidbe kraćim postupkom³⁹ kada:</p> <p>1° zahtjev podnesu oba ženidbena druga ili jedan ženidbeni drug uz suglasnost drugoga;</p> <p>2° okolnosti stvari i osoba, potkrijepljeni svjedočanstvima ili ispravama, ne zahtijevaju pornije ispitivanje ili istraživanje te jasno ukazuju na ništavnost.</p>
--	---

³⁷ Usp.: Manuel JESÚS – Arroba CONDE – Claudia IZZI (ur.), *Pastorale giudiziaria e prassi processuale*, 159-162; Gian Paolo MONTINI, „Dopo la decisione giudiziale: appello e altre impugnazioni“, 114-117.

³⁸ Papa Franjo je u svojem Govoru sudionicima tečaja Rimske rote, 25. studenog 2017., na poseban način istaknuo važnost i ulogu dijecezanskog biskupa u kraćem ženidbenom postupku (*processus brevior*) ističući: „U kraćem ženidbenom postupku pred biskupom, dva su preduvjeta potrebna za valjanost (ad validitatem) tog postupka: sv. red biskupstva i predsjedanje određenoj zajednici vjernika (usp.: kan. 381, § 2). Ako nedostaje jedan od ta dva uvjeta, ne može se pokrenuti kraći ženidbeni postupak pred biskupom, nego se ženidbena parnica ima voditi redovitim postupkom.“ Usp.: Franjo, „Discorso ai partecipanti al corso promosso dal tribunale della Rota Romana“, br. 3, http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/november/documents/papa-francesco_20171125_corso-rotaromana.html (24. 2. 2018.).

³⁹ Papa Franjo, „Discorso ai partecipanti al corso promosso dal tribunale della Rota Romana“, br. 5, http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/november/documents/papa-francesco_20171125_corso-rotaromana.html (24. 2. 2018.): „Kraći ženidbeni postupak ne predstavlja mogućnost koju dijecezanski biskup može izabrati, nego je obveza koja mu pripada po njegovoj biskupskoj posveti i po misiji koju je primio“. Osim literature koja je navedena u uvodnim riječima o Motu propriju, o kraćem ženidbenom postupku vrijedi pogledati i Massimo DEL POZZO, *Il processo matrimoniale più breve davanti al vescovo* (Roma: EDUSC, 2016.); Eugenio ZANETTI, „Commento ai cann. 1671-1707“, 1329-1335.

<p>Can. 1684. Libellus quo processus brevior introducitur, praeter ea quae in can. 1504 recensentur, debet:</p> <p>1° facta quibus petitio innititur breviter, integre et perspicue exponere;</p> <p>2° probationes, quae statim a iudice colligi possint, indicare;</p> <p>3° documenta quibus petitio innititur in adnexo exhibere.</p>	<p>Kan. 1684 – Tužba kojom se pokreće kraći postupak, osim onoga što se navodi u kan. 1504, mora:</p> <p>1° kratko, cjelovito i jasno iznijeti činjenice na kojima se zahtjev temelji;</p> <p>2° navesti dokaze koje sudac može odmah prikupiti;</p> <p>3° sadržavati u prilogu isprave na kojima se zahtjev temelji.</p>
<p>Can. 1685. Vicarius iudicialis, eodem decreto quo dubii formulam determinat, instructore et assessore nominatis, ad sessionem non ultra triginta dies iuxta can. 1686 celebrandam omnes citet qui in ea interesse debent.</p>	<p>Kan. 1685 – Sudski vikar, istom odlukom kojom utvrđuje formulu dvojbe, imenuje istražitelja i prisjednika te na sjednicu, koja se ima održati sukladno odredbi kan. 1686 u roku od trideset dana, poziva sve one koji na njoj trebaju sudjelovati.</p>
<p>Can. 1686. Instructor una sessione, quatenus fieri possit, probationes colligat et terminum quindecim dierum statuatur ad animadversiones pro vinculo et defensiones pro partibus, si quae habeantur, exhibendas.</p>	<p>Kan. 1686 – Istražitelj, ako je moguće, neka prikupi dokaze na samo jednoj sjednici te neka odredi rok od petnaest dana za iznošenje primjedbi u prilog veze i obranâ stranaka, ako ih ima.</p>

<p>Can. 1687 - § 1. Actis receptis, Episcopus dioecesanus, collatis consiliis cum instructore et assessore, perpensisque animadversionibus defensoris vinculi et, si quae habeantur, defensionibus partium, si moralem certitudinem de matrimonii nullitate adipiscitur, sententiam ferat. Secus causam ad ordinarium tramitem remittat.</p> <p>§ 2. Integer sententiae textus, motivis expressis, quam citius partibus notificetur.</p> <p>§ 3. Adversus sententiam Episcopi appellatio datur ad Metropolitam vel ad Rotam Romanam; si autem sententia ab ipso Metropolita lata sit, appellatio datur ad antiquiorem suffraganeum; et adversus sententiam alius Episcopi qui auctoritatem superiorem infra Romanum Pontificem non habet, appellatio datur ad Episcopum ab eodem stabiliter selectum.</p> <p>§ 4. Si appellatio mere dilatoria evidenter appareat, Metropolita vel Episcopus de quo in § 3, vel Decanus Rotae Romanae, eam a limine decreto suo reiciat; si autem admissa fuerit, causa ad ordinarium tramitem in altero gradu remittatur.</p>	<p>Kan. 1687 – § 1. Nakon primitka spisâ, dijecezanski biskup, nakon što se savjetuje s istražiteljem i prisjednikom te razmotri primjedbe branitelja veze i, ako ih ima, obrane stranaka, ako stekne moralnu sigurnost o ništavnosti ženidbe neka donese presudu. U protivnom, neka uputi parnicu u redoviti način postupanja.</p> <p>§ 2. Cjelovit tekst presude, s iznesenim obrazloženjima, neka se što prije priopći strankama.</p> <p>§ 3. Protiv presude biskupa priziva se na metropolita ili na Rimsku rotu; ako je presudu donio metropolit, priziva se na najstarijeg sufragana; a protiv presude drugog biskupa koji nema više vlasti ispod rimskog prvosvećenika priziva se na biskupa kojega je on trajno odredio.</p> <p>§ 4. Ako je očito da je priziv samo odgodan, metropolit ili biskup o kojemu se govori u § 3, ili dekan Rimske rote, neka ga svojom odlukom odmah odbace; ako je pak prihvaćen, neka se parnica uputi u redoviti način postupanja u drugome stupnju.</p>
---	--

Kann. 1688-1690 uređuju pitanje ženidbenog postupka na temelju isprava koje se koristi kada je ništavnost ženidbe sasvim sigurna zbog postojanja ženidbene zapreke ili nedostatka kanonskog oblika ženidbe od kojih, na temelju isprava, nije dan oprost ili je nedostajala valjana ovlast zastupniku.⁴⁰ Sadržaj kanona, uz manje jezične ispravke, ostao je neizmijenjen i odgovara odredbama starih kann. 1686-1688.

⁴⁰ Detaljnije kod: Manuel JESÚS – Arroba CONDE – Claudia IZZI (ur.), *Pastorale giudiziaria e prassi processuale*, 175-180; Eugenio ZANETTI, „Commento ai cann. 1671-1707“, 1336-1338.

<p>Can. 1688. Recepta petitione ad normam can. 1676 proposita, Episcopus dioecesanus vel Vicarius iudicialis vel Iudex designatus potest, praetermissis sollemnitatibus ordinarii processus sed citatis partibus et cum interventu defensoris vinculi, matrimonii nullitatem sententia declarare, si ex documento, quod nulli contradictioni vel exceptioni sit obnoxium, certo constet de existentia impedimenti dirimentis vel de defectu legitimae formae, dummodo pari certitudine pateat dispensationem datam non esse, aut de defectu validi mandati procuratoris.</p>	<p>Kan. 1688 – Kad prvi zahtjev prema odredbi kan. 1676, dijecezanski biskup ili sudski vikar ili postavljeni sudac, nakon što izostavi oblike redovitog postupka, ali pozvavši stranke i uz sudjelovanje branitelja veze, može presudom proglasiti ništavnost ženidbe, ako je na temelju isprave, koja nije podložna nikakvu protivljenju ili prigovoru, posve sigurno da postoji zapreka ili da nedostaje zakoniti oblik, samo ako je s jednakom sigurnošću očito da nije dan oprost ili da zastupnik nije imao valjana naloga.</p>
<p>Can. 1689 - § 1. Adversus hanc declarationem defensor vinculi, si prudenter existimaverit vel vitia de quibus in can. 1688 vel dispensationis defectum non esse certa, appellare debet ad iudicem secundae instantiae, ad quem acta sunt transmittenda quique scripto monendus est agi de processu documentalibus.</p> <p>§ 2. Integrum manet parti, quae se gravatam putet, ius appellandi.</p>	<p>Kan. 1689 – § 1. Protiv toga proglašenja branitelj veze, ako razborito smatra da nedostaci o kojima se govori u kan. 1688 ili neimanje oprosta nisu sigurni, mora se prizvati na suca drugog stupnja, kojemu treba poslati spise s napisanim upozorenjem da se radi o postupku na temelju isprave.</p> <p>§ 2. Stranka koja se smatra oštećenom ima pravo na priziv.</p>
<p>Can. 1690. Iudex alterius instantiae, cum interventu defensoris vinculi et auditis partibus, decernet eodem modo, de quo in can. 1688, utrum sententia sit confirmanda, an potius procedendum in causa sit iuxta ordinarium tramitem iuris; quo in casu eam remittit ad tribunal primae instantiae.</p>	<p>Kan. 1690 – Neka sudac drugoga stupnja, uz sudjelovanje branitelja veze i nakon što saslušava stranke, odluči na isti način o kojemu se govori u kan. 1688, treba li presudu potvrditi ili da se u parnici radije postupi po redovitome pravnom putu; u tom slučaju vraća parnicu sudu prvog stupnja.</p>

<p>Can. 1691 - § 1. In sententia partes moneantur de obligationibus moralibus vel etiam civilibus, quibus forte teneantur, altera erga alteram et erga prolem, ad sustentationem et educationem praestandam.</p> <p>§ 2. Causae ad matrimonii nullitatem declarandam, processu contentioso orali, de quo in cann. 1656-1670, tractari nequeunt.</p> <p>§ 3. In ceteris quae ad rationem procedendi attinent, applicandi sunt, nisi rei natura obstet, canones de iudiciis in genere et de iudicio contentioso ordinario, servatis specialibus normis circa causas de statu personarum et causas ad bonum publicum spectantes.</p>	<p>Kan. 1691 – § 1. Neka se u presudi stranke upozori na ćudoredne, dapaće i na građanske obveze koje možda imaju jedna prema drugoj i prema djeci radi uzdržavanja i odgoja.</p> <p>§ 2. Parnice za proglašenje ništavnosti ženidbe ne mogu se voditi usmenim parničnim postupkom o kojem se govori u kann. 1656-1670.</p> <p>§ 3. U svemu ostalom s obzirom na način postupanja trebaju se primijeniti, osim ako se tome protivi narav stvari, kanoni o suđenjima općenito i o redovitom parničnom suđenju, uz obdržavanje posebnih odredaba za parnice o pravnom stanju osoba i za parnice koje se tiću javnoga dobra.</p>
--	--

4. Papa Franjo, apostolsko pismo u obliku *Motu proprija De concordia inter Codices*⁴¹

Papina želja je bila, kako ističe i sam naziv *Motu proprija*, uskladiti neke norme dvaju ZKP-a, onog latinske Crkve i onog istočnih Crkava. Dokument na poseban način uređuje pitanja vezana uz odnose između osoba koje pripadaju latinskoj Crkvi i jednoj od istočnih Crkava. Riječ je konkretno o prijelazu iz jedne Crkve u drugu, pripajanju te ženidbenim pitanjima koja povezuju ova dva Zakonika. Ovim *Motu proprijem* izmijenjeno je jedanaest kanona ZKP-a, i to : 111, 112, 535, § 2, 868, 1108, 1109, 1111, § 1, 1112, § 1, 1116 i 1127, § 1.

U tumačenju pribrajanja Crkvi Zakonik u novim kann. 111 i 112 uvodi pojam *samosvojne obredne Crkve (Ecclesia sui iuris)* iako ne daje definiciju što bi to bilo. Stoga, za definiciju *samosvojne obredne Crkve* valja posegnuti u *Zakonik kanona istočnih Crkava*, i to u kan. 27: „*Coetus christifidelium hierarchia ad normam iuris iunctus, quem ut sui iuris expresse vel tacite agnoscit suprema Ecclesiae auctoritas, vocatur in hoc Codice Ecclesia sui iuris.*“

⁴¹ Papa FRANJO, Apostolsko pismo u obliku *Motu proprija De concordia inter Codices*, 31. svibnja 2016., AAS 108 (2016.), 602-606 (lat.); *Communicationes* 48 (2016.), 331-335 (tal.).

U gore navedena dva kanona regulirano je pitanje pribrajanja latinskoj Crkvi ili nekoj drugoj samosvojnoj obrednoj Crkvi u trenutku krštenja (kan. 111) ili naknadno pripajanje poslije već primljenog krštenja (kan. 112). Kao što se vidi iz usporednog teksta kanona, novi tekst (desni stupac) ima novi § 2, dok je u §§ 1 i 3 pojam *obredne Crkve* (*Ecclesia rituali*) izmijenjen u *samosvojnu obrednu Crkvu* (*Ecclesia sui iuris*).

Što se tiče kan. 112, vidimo da je Motu proprijem *De concordia inter Codices* dodan § 3 koji određuje načine za prijelaz iz jedne u drugu samosvojnu obrednu Crkvu i otkada taj prijelaz ima svoj pravni učinak. Paragraf završava napomenom da promjenu obreda valja ubilježiti u maticu krštenih (usp.: kan. 535, § 2).⁴²

⁴² Usp.: Carlo REDAELLI, „Commento ai cann. 96-128“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE (ur.), *Codice di Diritto Canonico commentato* (Milano: Ancora, 42017.), 159-160. Za detaljniji komentar Motu proprija *De concordia inter Codices*, pogledati: Juan Ignatio ARRIETA, „Articulus explanans litteras apostolicas De concordia inter Codices“, *Communicationes* 48 (2016.), 448-452; Jobe ABBASS, „De concordia inter codices. A Commentary“, *Studia Canonica* 50 (2016.), 323-345; Francesco CATOZZELLA, „Le modifiche in materia di forma canonica del matrimonio introdotte dal Motu Proprio De concordia inter Codices“, *Stato, Chiese e pluralismo confessionale* br. 6 (2017.): http://www.statoechiese.it/images/uploads/articoli_pdf/catozzella.m_le_modifiche.pdf (27. 2. 2018.); Pablo GEFAELL, „Commenti al M.P. 'De concordia inter Codices'“, *Ius Ecclesiae* 29 (2017.), 159-174, 263-269; Miguel CAMPO IBÁÑEZ, „Iglesia sui iuris. Un concepto canónico novedoso“, *Estudios Eclesiásticos* 86 (2011.), 659-686; Miguel CAMPO IBÁÑEZ, „De concordia inter codices. Primer comentario“, *Estudios Eclesiásticos* 91 (2016.), 861-876.

<p>Kan. 111 - § 1. Primanjem krsta pribraja se latinskoj Crkvi dijete roditelja koji joj pripadaju ili, ako joj jedno od njih ne pripada, oboje složno izaberu da se dijete krsti u latinskoj Crkvi; ako pak nema složne volje, dijete se pribraja <i>obrednoj Crkvi</i> kojoj pripada otac.</p> <p>§ 2. Svaki krštenik koji je navršio četrnaest godina života može slobodno izabrati da bude kršten u latinskoj Crkvi ili u drugoj samosvojnoj <i>obrednoj Crkvi</i>; u tom slučaju pripada onoj Crkvi koju je izabrao.</p>	<p>Kan. 111 - § 1. Primanjem krsta pribraja se latinskoj Crkvi dijete roditelja koji joj pripadaju ili, ako joj jedno od njih ne pripada, oboje složno izaberu da se dijete krsti u latinskoj Crkvi; ako pak nema složne volje, dijete se pribraja <i>samosvojnoj obrednoj Crkvi</i> kojoj pripada otac.</p> <p>§ 2. <i>Ako je pak samo jedan od roditelja katolik, onda se [dijete] pribraja Crkvi, kojoj pripada katolički roditelj.</i></p> <p>§ 3. Svaki krštenik koji je navršio četrnaest godina života može slobodno izabrati da bude kršten u latinskoj Crkvi ili u drugoj <i>samosvojnoj obrednoj Crkvi</i>; u tom slučaju pripada onoj Crkvi koju je izabrao.⁴³</p>
<p>Kan. 112 - Poslije krštenja pribraja se drugoj samosvojnoj <i>obrednoj Crkvi</i>:</p>	<p>Kan. 112 - Poslije krštenja <i>pribrajaju se drugoj samosvojnoj obrednoj Crkvi</i>:</p> <p>§ 3. <i>Svaki prijelaz u drugu samosvojnu obrednu Crkvu vrijedi od trenutka izjave pred mjesnim ordinarijem iste Crkve ili pred vlastitim župnikom ili pak pred svećenikom kojega ovlasti jedan od njih i pred dvojicom svjedoka, osim ako otpis Apostolske Stolice ne bi odredio drukčije; i neka se [prijelaz] ubilježi u maticu krštenih.</i></p>

⁴³ **Can. 111 - §1.** *Ecclesiae latinae per receptum baptismum adscribitur filius parentum, qui ad eam pertinent vel, si alteruter ad eam non pertineat, ambo concordi voluntate optaverint ut proles in Ecclesia latina baptizaretur; quodsi concors voluntas desit, Ecclesiae sui iuris ad quam pater pertinet adscribitur.*
 §2. *Si vero unus tantum ex parentibus sit catholicus, Ecclesiae ad quam hic parens catholicus pertinet adscribitur.*

§3. *Quilibet baptizandus qui quartum decimum aetatis annum expleverit, libere potest eligere ut in Ecclesia latina vel in alia Ecclesia sui iuris baptizetur; quo in casu, ipse ad eam Ecclesiam pertinet quam elegerit.*

⁴⁴ **Can. 112 - § 3.** *Omnis transitus ad aliam Ecclesiam sui iuris vim habet a momento declarationis factae coram eiusdem Ecclesiae Ordinario loci vel parcho proprio aut sacerdote ab alterutro delegato et duobus testibus, nisi rescriptum Sedis Apostolicae aliud ferat; et in libro baptizatorum adnotetur.*

Svaka župa predstavlja mjesto u kojem se odvija kršćanski život vjernika. Stoga je važno da se upravo u njima čuva dokumentacija o kanonskom statusu njezinih vjernika, na poseban način glede primanja sakramenata. Posebnu važnost u tome svakako imaju matica krštenih, matica vjenčanih i matica umrlih (usp.: kan. 535, § 1).

Kan. 535 u svojoj bîti je ostao nepromijenjen. Dakle, §§ 1, 3–5 zadržali su dosadašnju „staru“ formulaciju. U § 2, međutim, dodana je obveza da se prijelaz ili pribrajanje iz jedne u drugu samosvojnu obrednu Crkvu ima ubilježiti također u maticu krštenih uz ostale ubilježbe glede kanonskog stanja vjernika.⁴⁵ Tako da novi tekst § 2 glasi (desni stupac):

<p>Kan. 535 - § 2. Neka se u maticu krštenih ubilježi i potvrda kao i ono što se odnosi na kanonsko stanje vjernika, s obzirom na ženidbu, poštujući dakako propis kan. 1133, s obzirom na posvojenje isto tako i s obzirom na primljeni sveti red, doživotno zavjetovanje u redovničkoj ustanovi i promjenu obreda; neka se te bilješke uvijek unesu u ispravu o primljenom krštenju.</p>	<p>Kan. 535 - § 2. Neka se u maticu krštenih ubilježi i <i>pibrajanje jednoj samosvojnoj obrednoj Crkvi ili prijelaz u drugu Crkvu, također</i> i potvrda i sve ono što se odnosi na kanonsko stanje vjernika, s obzirom na ženidbu, poštujući dakako propis kan. 1133, s obzirom na posvojenje, na primljeni sveti red i na doživotno zavjetovanje u redovničkoj ustanovi; neka se te bilješke uvijek unesu u ispravu o primljenom krštenju.</p>
---	--

Kanonu 868, § 1, 2°, u kojem se govori o uvjetima potrebnim da bi se dijete dopušteno krstilo, dodana je samo poveznica na novi § 3, koji uređuje pitanje dopuštenosti krštenja istočnih kršćana nekatolika od strane latinskog služitelja. Stoga bi prijevod novog paragrafa glasilo (desni stupac):⁴⁷

⁴⁵ Usp.: Pierantonio PAVANELLO, „Commento ai cann. 460-572“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE (ur.), *Codice di Diritto Canonico commentato* (Milano: Ancora, ⁴2017.), 486-488.

⁴⁶ **Can. 535 - § 2.** In libro baptizatorum adnotentur quoque *adscriptio Ecclesiae sui iuris vel ad aliam transitus, necnon confirmatio, itemque* pertinent ad statum canonicum christifidelium, ratione matrimonii, salvo quidem praescripto can. 1133, ratione adoptionis, ratione suscepti ordinis sacri, *necnon* professionis perpetuae in instituto religioso emissae; eaeque adnotationes in documento accepti baptismi semper referantur.

⁴⁷ Usp.: Alberto PERLASCA, „Commento ai cann. 849-958“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE (ur.), *Codice di Diritto Canonico commentato* (Milano: Ancora, ⁴2017.), 750-751.

<p>Kan. 868 - § 1. Da bi se dijete dopušteno krstilo, potrebno je: 2° da ima osnovane nade da će biti odgajano u katoličkoj vjeri; ako te nade nema, neka se krštenje prema propisima krajevnog prava odgodi pošto se razlog obrazloži roditeljima.</p> <p>-----</p>	<p>Kan. 868 - § 1. Da bi se dijete dopušteno krstilo, potrebno je: 2° da ima osnovane nade da će biti odgajano u katoličkoj vjeri <i>uz obdržavanje §3</i>; ako te nade nema, neka se krštenje prema propisima krajevnog prava odgodi pošto se razlog obrazloži roditeljima. §3 <i>Dijete kršćana nekatolika dopušteno je kršteno, ako to roditelji, ili bar jedno od njih ili tko ih zakonito zamjenjuje, traže i ako istima nije moguće, fizički ili moralno, doći do vlastitog služitelja.</i>⁴⁸</p>
---	---

Sljedeća grupa kann. 1108, 1109, 1111, 1112 i 1116 koje je rimski prvosvećenik izmijenio ovim Motu proprijem tiču se oblika sklapanja ženidbe. Kan. 1108, §§ 1-2 ostaju nepromijenjeni, s tim da isti kanon dobiva i § 3 koji određuje da, u slučaju ženidbe u kojoj je jedno od stranaka istočni kršćanin, katolik ili nekatolik, za valjanost ženidbe nužno je da joj prisustvuje svećenik ili biskup. Dakle, isključuje se mogućnost da đakoni prisustvuju sklapanju ovih ženidbi. Tekst novog § 3 mogao bi glasiti:

<p>Kan. 1108</p> <p>-----</p>	<p>Kan. 1108 - §3. <i>Samo svećenik može valjano sudjelovati pri sklapanju ženidbe između dvije istočne stranke ili između jedne latinske i jedne istočne, bilo katoličke, bilo nekatoličke stranke.</i>⁴⁹</p>
--------------------------------------	--

S Motu proprijem *De concordia inter Codices* u kan. 1109 došlo je do promjene pojmovlja radi usklađivanja s pojmovljem u *Zakoniku kanona istočnih Crkava* tako da je umjesto pojma latinskog (rimskog)

⁴⁸ **Can. 868 - § 1.** Ut infans licite baptizetur, oportet:
2° spes habeatur fundata eum in religione catholica educatum iri, *firma § 3*; quae si prorsus deficiat, baptismus secundum praescripta iuris particularis differatur, monitis de ratione parentibus.

§ 3. *Infans christianorum non catholicorum licite baptizatur, si parentes aut unus saltem eorum aut is, qui legitime eorundem locum tenet, id petunt et si eis corporaliter aut moraliter impossibile sit accedere ad ministrum proprium.*

⁴⁹ **Can. 1108 - § 3.** *Solus sacerdos valide assistit matrimonio inter partes orientales vel inter partem latinam et partem orientalem sive catholicam sive non catholicam.*

obreda (*ritus latini*) uvršten pojam latinske Crkve (*Ecclesiae latinae*). Tako da bi novi tekst kanona mogao glasiti (desni stupac):⁵⁰

Kan. 1109 – Mjesni ordinarij i župnik, osim ako su presudom ili odlukom izopćeni ili udareni zabranom bogoslužja ili obustavom od službe ili takvima proglašeni, snagom službe valjano sudjeluje u sklapanju ženidaba, u granicama svojeg područja, ne samo podložnika nego i onih koji nisu podložnici, samo ako je barem jedan od njih latinskog obreda.	Kan. 1109 – Mjesni ordinarij i župnik, osim ako su presudom ili odlukom izopćeni ili udareni zabranom bogoslužja ili obustavom od službe ili takvima proglašeni, snagom službe valjano sudjeluju u sklapanju ženidaba, u granicama svojeg područja, <i>ne samo podložnika nego i onih koji nisu podložnici, samo ako je barem jedna od stranaka pribrojena latinskoj Crkvi.</i> ⁵¹
---	--

Posvećeni službenici koji *ex lege* mogu prisustvovati sklapanju ženidbe i dokle god valjano vrše povjerenu službu, mogu tu ovlast podijeliti drugima: biskupu, svećeniku, đakonu i laicima (usp.: kan. 1112, § 1). Ako je riječ o ženidbi u kojoj jedna od stranaka pripada istočnim Crkvama, valja obdržavati novu odredbu kan. 1108, § 3 po kojoj samo svećenik ili biskup može valjano sudjelovati pri sklapanju takve ženidbe (usp.: kan. 1111, § 1). Ipak, kan. 1111, § 2, koji govori o uvjetima za valjano povjeravanje ovlasti za sudjelovanje pri sklapanju ženidaba, ostaje nepromijenjen.

Kan. 1112, §1 uređuje pitanje povjeravanja gore spomenute ovlasti vjernicima laicima u područjima gdje nema svećenika ni đakona. Imajući na umu novi propis kan. 1108, §3, dijecezanski biskup može, nakon što dobije pozitivno mišljenje biskupske konferencije i dopuštenje Svete Stolice, povjeriti vjerniku laiku da sudjeluje pri sklapanju ženidbe kao svjedok Crkve. I u ovom slučaju je § 2 ostao nepromijenjen, a određuje da se za tu ulogu ima izabrati „prikladan laik, sposoban poučavati zaručnike i pravilno obavljati ženidbeno bogoslužje“ (kan. 1112, § 2).⁵² Tako bi prijevod izmijenjenih paragrafa u kann. 1111 i 1112 mogao glasiti (desni stupac):

⁵⁰ Usp.: Paolo BIANCHI, „Commento ai cann. 1055-1165“, REDAZIONE DI QUADERNI DI DIRITTO ECCLESIALE (ur.), *Codice di Diritto Canonico commentato* (Milano: Ancora, 42017.), 922-923.

⁵¹ **Can. 1109.** Loci Ordinarius et parochus, nisi per sententiam vel per decretum fuerint excommunicati vel interdicti vel suspensi ab officio aut tales declarati, vi officii, intra fines sui territorii, valide matrimoniis assistunt *non tantum subditorum, sed etiam, dummodo alterutra saltem pars sit adscripta Ecclesiae latinae, non subditorum.*

⁵² Usp.: Paolo BIANCHI, „Commento ai cann. 1055-1165“, 923-924.

<p>Kan. 1111 – § 1. Mjesni ordinarij i župnik, dokle god valjano vrše službu, mogu ovlast za sudjelovanje u sklapanju ženidaba, također opću, u granicama svojeg područja povjeriti svećenicima i đakonima.</p>	<p>Kan. 1111 – § 1. Mjesni ordinarij i župnik, dokle god valjano vrše službu, mogu svećenicima i đakonima povjeriti ovlast za sudjelovanje u sklapanju ženidaba, također opću, u granicama svojeg područja, <i>uz obdržavanje propisa kan. 1108, §3</i>⁵³.</p>
<p>Kan. 1112 - § 1. Gdje nema svećenika ni đakona, dijecezanski biskup može, s prije dobivenim povoljnim mišljenjem biskupske konferencije i pošto dobije dopuštenje Svete Stolice, ovlastiti laike da sudjeluju u sklapanju ženidaba.</p>	<p>Kan. 1112 - § 1. Gdje nema svećenika ni đakona, dijecezanski biskup može, s prije dobivenim povoljnim mišljenjem biskupske konferencije i pošto dobije dopuštenje Svete Stolice, ovlastiti laike da sudjeluju u sklapanju ženidaba, <i>uz obdržavanje propisa kan. 1108, §3</i>.</p>

Izvanredni kanonski oblik sklapanja ženidbe, u slučajevima u kojima redoviti kanonski oblik (usp.: kan. 1108) nije moguće primijeniti, uređuje odredba kan. 1116. Razlog izvanrednog kanonskog oblika ženidbe jest nemogućnost prisustvovanja onoga koji je *ex lege* mjerodavan prisustvovati konkretnoj ženidbi, ili se pak do njega ne može doći bez velikih poteškoća. Velike poteškoće, moralne ili fizičke, mogu biti bilo za same zaručnike, bilo za službenika koji treba sudjelovati pri sklapanju ženidbe.⁵⁵

Izvanredni oblik sklapanja ženidbe podrazumijeva da „oni koji kane sklopiti ženidbu mogu je valjano i dopušteno sklopiti pred samim svjedocima: 1) u smrtnoj pogibelji; 2) izvan smrtno pogibelji, samo ako se razborito predviđa da će takve prilike potrajati mjesec dana“ (kan. 1116, § 1). Dakle, §§ 1 i 2 ovog kanona ostali su nepromijenjeni. Međutim, s ovim Motu proprijem, kan. 1116 imat će od sada i § 3 koji uređuje pitanje sudjelovanja katoličkog svećenika pri sklapanju ženidbe između vjernika nekatolika istočnih Crkava i određuje uvjete

⁵³ **Can. 1111 - § 1.** Loci Ordinarius et parochus, quamdiu valide officio funguntur, possunt facultatem intra fines sui territorii matrimoniis assistendi, etiam generalem, sacerdotibus et diaconis delegare, *firmiter tamen eo quod praescribit can. 1108, § 3.*

⁵⁴ **Can. 1112 - § 1.** Ubi desunt sacerdotes et diaconi, potest Episcopus dioecesanus, praevisio favorabili Episcoporum conferentiae et obtenta licentia Sanctae Sedis, delegare laicos, qui matrimoniis assistant, *firmiter praescripto can. 1108, § 3.*

⁵⁵ Usp.: Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, sv. 1 (Bologna: Edizioni Dehoniane, ³2011.), 383.

za valjanost (*ad validitatem*) tog sudjelovanja.⁵⁶ Prijevod novog § 3 mogao bi glasiti:

<p>Kan. 1116. -----</p>	<p>Kan. 1116 – § 3. <i>Uz odredbe §1, brr. 1 i 2, mjesni ordinarij može dati ovlast bilo kojem katoličkom svećeniku da blagoslovi ženidbu kršćanskih vjernika istočnih Crkava koji nisu u potpunom zajedništvu s Katoličkom Crkvom ako to po svojoj volji mole i pod uvjetom da ništa ne priječi valjano i dopušteno slavlje ženidbe. Neka isti svećenik, pak, uz nužnu razboritost, obavijesti o tom pitanju mjerodavnu vlast nekatoličke Crkve koje se to tiče.</i></p>
------------------------------------	--

Posljednji kanon koji je izmijenio Motu proprio *De concordia inter Codices* jest kan. 1127 koji uređuje pitanje oblika sklapanja mješovite ženidbe. Kan. 1108, § 1, kao prvi u nizu kanona o formi sklapanja ženidbe, jasno određuje da su „valjane samo one ženidbe koje se sklope pred mjesnim ordinarijem ili župnikom, ili svećenikom ili đakonom koje ovlasti jedan od njih dvojice [...] kao i pred dvojicom svjedoka“. Ipak, ako je riječ o ženidbi između katoličke stranke i nekatoličke stranke istočnog obreda, kanonski oblik sklapanja ženidbe, propisan kan. 1108, § 1, zahtijeva se samo kao uvjet za dopuštenost (*ad liceitatem*), a ne za valjanost (*ad validitatem*) ženidbe.

Novina u kan. 1127, § 1 (desni stupac), u odnosu na raniji tekst kanona (lijevi stupac), jest upravo usklađivanje odredbi između dvaju Zakonika. Naime, kan. 834, § 2 *Zakonika kanona istočnih Crkava*⁵⁸ određuje da je za valjanost ženidbe između katoličke stranke, koja pripada istočnoj samosvojnoj Crkvi, i stranke neke druge istočne

⁵⁶ Usp.: Paolo BIANCHI, „Commento ai cann. 1055-1165“, 923-924.

⁵⁷ **Can. 1116 - §3.** *In iisdem rerum adiunctis, de quibus in §1, nn. 1 et 2, Ordinarius loci cuilibet sacerdoti catholico facultatem conferre potest matrimonium benedicendi christifidelium Ecclesiarum orientalium quae plenam cum Ecclesia catholica communionem non habeant si sponte id petant, et dummodo nihil validae vel licitae celebrationi matrimonii obstet. Idem sacerdos, semper necessaria cum prudentia, auctoritatem competentem Ecclesiae non catholicae, cuius interest, de re certiore faciat.*

⁵⁸ **Can. 834 - § 2 CCEO:** *Si vero pars catholica alicui Ecclesiae orientali sui iuris ascripta matrimonium celebrat cum parte, quae ad Ecclesiam orientalem acatholicam pertinet, forma celebrationis matrimonii iure praescripta servanda est tantum ad liceitatem; ad validitatem autem requiritur benedictio sacerdotis servatis aliis de iure servandis.*

nekatoličke samosvojne Crkve potreban blagoslov svećenika. U ranijem tekstu kan. 1127 *Zakonika kanonskog prava* tražilo se sudjelovanje *posvećenog službenika (interventus ministri sacri)*, što je uključivalo i đakone.⁵⁹ Stoga, izmijenjeni tekst kan. 1127, § 1 glasi:

<p>Kan. 1127 - § 1. Što se tiče oblika koji treba primijeniti u mješovitoj ženidbi, neka se obdržavaju propisi kan. 1108; ipak, ako katolička stranka sklapa ženidbu s nekatoličkom strankom istočnog obreda, kanonski oblik sklapanja treba se obdržavati samo za dopuštenost; za valjanost pak zahtijeva se sudjelovanje <i>posvećenog službenika</i>, uz obdržavanje ostaloga što po pravu treba obdržavati.</p>	<p>Kan. 1127 - § 1. Što se tiče oblika koji treba primijeniti u mješovitoj ženidbi, neka se obdržavaju propisi kan. 1108; ipak, ako katolička stranka sklapa ženidbu s nekatoličkom strankom istočnog obreda, kanonski oblik sklapanja treba se obdržavati samo za dopuštenost; za valjanost, pak, zahtijeva se sudjelovanje <i>svećenika</i>, uz obdržavanje ostaloga što po pravu treba obdržavati.</p>
--	--

5. Papa Franjo, apostolsko pismo u obliku Motu proprija *Magnum principium*⁶¹

S ovim Motu proprijem od 3. rujna 2017. (a koji je stupio na snagu 1. listopada 2017.) Papa je izmijenio kan. 838 koji određuje mjerodavnu vlast za uređivanje svetog bogoslužja te izdavanje i prijevod bogoslužnih knjiga na narodne jezike. Pišući o važnosti bogoslužnog teksta, Papa je istaknuo kako je „cilj prevođenja bogoslužnih tekstova i biblijskih tekstova za Službu riječi naviještati vjernicima riječ spasenja u poslušnosti vjeri i izreći molitvu Crkve Gospodinu. U tu svrhu potrebno je vjerno prenositi pojedinom narodu, služeći se njegovim vlastitim jezikom, sve što je Crkva htjela prenositi drugim ljudima latinskim jezikom.“⁶²

⁵⁹ Usp.: Paolo BIANCHI, „Commento ai cann. 1055-1165“, 923-924.

⁶⁰ **Can. 1127 - § 1.** Ad formam quod attinet in matrimonio mixto adhibendam, serventur praescripta can. 1108; si tamen pars catholica matrimonium contrahit cum parte non catholica ritus orientalis, forma canonica celebrationis servanda est ad liceitatem tantum; ad validitatem autem requiritur interventus *sacerdotis*, servatis aliis de iure servandis.

⁶¹ Papa FRANJO, Apostolsko pismo u obliku Motu proprija *Magnum principium*, 3. rujna 2017., *L'Osservatore Romano* 10. rujna 2017., br. 207, 4 (lat.); *L'Osservatore Romano* 10. rujna 2017., br. 207, 5 (tal.).

⁶² Papa FRANJO, *Magnum principium*, br. 207, 5: „Fine delle traduzioni dei testi liturgici e dei testi biblici, per la liturgia della parola, è annunciare ai fedeli la parola di salvezza in obbedienza alla fede ed esprimere la preghiera della Chiesa al Signore. A tale scopo bisogna fedelmente comunicare ad un determinato popolo, tramite la sua propria lingua, ciò che la Chiesa ha inteso comunicare ad un altro per mezzo della lingua latina“.

Nastojeći da kanonska disciplina postane jasnija, a u skladu s naukom Konstitucije o liturgiji *Sacrosanctum concilium* (čll. 36, §§ 3-4, 40 i 63), te da se „jasnije izrazi mjerodavnost Apostolske Stolice u vezi s prijevodima bogoslužnih knjiga i dubljih prilagodbi, među koje se mogu ubrojiti također eventualni novi tekstovi koji će se u njih uvrstiti, koje su usvojile i odobrile biskupske konferencije“⁶³ odlučio je da novi tekst kan. 838 glasi (desni stupac):

<p>Kan. 838 - § 2. Zadaća je Apostolske Stolice da uređuje sveto bogoslužje opće Crkve, da izdaje bogoslužne knjige i da pregledava njihove prijevode na narodne jezike kao i da bdije da se bogoslužne uredbe svagdje vjerno obdržavaju.</p> <p>§ 3. Biskupskim konferencijama pripada da prirede prijevode bogoslužnih knjiga na narodne jezike, primjereno prilagođene u granicama određenim u samim bogoslužnim knjigama, i da ih objave pošto ih prije toga pregleda Sveta Stolica.</p>	<p>Kan.838-§2.<i>Zadaća je Apostolske Stolice da uređuje sveto bogoslužje opće Crkve, izdaje bogoslužne knjige i pregleda prilagodbe koje je, prema pravnoj odredbi, odobrila biskupska konferencija i da bdije da se bogoslužne uredbe posvuda vjerno obdržavaju.</i></p> <p>§ 3. <i>Biskupskim konferencijama pripada da vjerno prirede prijevode bogoslužnih knjiga na narodne jezike, prikladno prilagođene unutar određenih granica, te da odobre i objave bogoslužne knjige za krajeve za koje su odgovorne, nakon što ih potvrdi Sveta Stolica.</i></p>
---	---

Tekst §§ 1 i 4 ovoga kanona ostao je nepromijenjen.

⁶³ Papa FRANJO, *Magnum principium*, br. 207, 5: „[...] dispongo la disciplina canonica [...] sia resa più chiara, affinché, secondo quanto espresso nella Costituzione *Sacrosanctum Concilium*, in particolare agli articoli 36 §§ 3, 4, 40 e 63 [...] appaia meglio la competenza della Sede Apostolica circa le traduzioni dei libri liturgici e gli adattamenti più profondi, tra i quali possono annoverarsi anche eventuali nuovi testi da inserire in essi, stabiliti e approvati dalle Conferenze Episcopali“.

Zaključak

U ovom radu nastojalo se prikazati novosti koje su spomenuti Motu propriji unijeli u crkveno zakonodavstvo i u ZKP. Svjestan sam da bi se prijevodi mogli sigurno i drukčije formulirati i da je ovaj prijevod, kao i oni koji su preuzeti od drugih autora, samo jedan od mogućih prijevoda. No, budući da se radi o ukupno 40 kanona koji su u većoj ili manjoj mjeri izmijenjeni, a time je izmijenjen ne samo tekst kanona nego i sama odredba, bilo bi potrebno da se svakako i novi prijevodi uvrste u naše posljednje izdanje ZKP-a te tako budu dostupni župnicima i ostalim pastoralnim djelatnicima u pastoralu.

Kao što se moglo vidjeti iz predstavljanja samih promjena u tekstovima kanonskih odredbi, u nekim kanonima izvršeni su manji pravni zahvati, poput jasnijeg preciziranja pojmovlja, dok su drugi kanoni dobili nove paragrafe ili su potpuno izmijenjeni.

Na kraju, nužno je da se upoznamo s novinama i izmjenama koje je doživio ZKP u posljednjih dvadesetak godina, ali isto tako da se razmišlja o eventualnom službenom prijevodu ovih kanona, koji bi

64 U lat. verziji dokumenta koristi se glagol „recognoscere“. U Objašnjenju Papinskog vijeća za tumačenje zakonodavnih tekstova pojašnjava se da recognitio „nije općenito ili sažeto odobrenje a još manje jednostavna ‘autorizacija’. Riječ je, naprotiv, o pomnom i detaljnom ispitivanju ili reviziji [...]“ (28. travnja 2016.). Detaljnije o promjeni kan. 838 s Motu proprijem *Magnum principium* pogledati članke na internetskoj stranici Kongregacije za božanski kult i disciplinu sakramenata: Mario LESSI ARIOSTO, „Diritti e doveri derivanti dalla natura della liturgia“, <http://www.cultodivino.va/content/cultodivino/it/documenti/motu-proprio/-/magnum-principium---3-settembre-2017-/articoli/mario-lessi-ariosto--s-j-/italiano.html> (27. 2. 2018.); Giacomo INCITTI, „Magnum principium. Per una migliore mutua collaborazione tra Curia Romana e Conferenze Episcopali“, <http://www.cultodivino.va/content/cultodivino/it/documenti/motu-proprio/-/magnum-principium---3-settembre-2017-/articoli/giacomo-inciti/italiano.html> (27. 2. 2018.).

65 Prijevod Motu proprija preuzet s internetske stranice Katoličke tiskovne agencije Bosne i Hercegovine: <http://www.ktabkbih.net/info.asp?id=71876> (24. 2. 2018.). Izvorni tekst kanona glasi:

Can. 838 - § 2. Apostolicae Sedis est sacram liturgiam Ecclesiae universae ordinare, libros liturgicos edere, *aptationes, ad normam iuris a Conferentia Episcoporum approbatas, recognoscere, necnon advigilare ut ordinationes liturgicae ubique fideliter observentur.*

§ 3. Ad Episcoporum Conferentias spectat versiones librorum liturgicorum in linguas vernaculas *fideliter* et convenienter intra limites *definitos accommodatas parare et approbare atque libros liturgicos, pro regionibus ad quas pertinent, post confirmationem Apostolicae Sedis, edere.*

bili prihvaćeni i odobreni od biskupske konferencije te predstavljeni svećenicima kako bi oni te izmjene mogli unijeti u izdanja Zakonika u svojim župama i po njima se ravnati u svojem pastoralnom radu.

Neka i ovo upoznavanje izmjena kanona u Zakoniku koji „zahtijevaju po svojoj naravi da se obdržavaju“⁶⁶ bude i nama poticaj za upoznavanje i revnije obdržavanje crkvenih odredbi čija je konačna svrha spasenje duša (*salus animarum*, usp.: kan. 1752).

MODIFICATION OF CANONS IN THE CODE OF CANON LAW 1983: FROM MOTU PROPRIO AD TUENDAM FIDEM TO MOTU PROPRIO MAGNUM PRINCIPIUM

Summary

This article seeks to demonstrate the changes and modifications to the canonical regulations found in the 1983 Latin Rite Code of Canon Law that were introduced in the period between 1998 until 2018. The Introduction considers the reasons and the necessity of renewal of ecclesiastical legislation in the spirit of the Second Vatican Council, and the promulgation of the new Code, as well as the work of the juridical commission of the Bishops' Conference of Yugoslavia on the translation of the Code into the Croatian language. In the period between finishing the work on the second revised edition of the Croatian translation of the Code (1996) and 2018 there have been no edited translations of the several Motu proprio that changed the canonical regulations, which is why our Code may be viewed as „outdated“. The first part of the article examines the Motu proprio Ad tuendam fidem of Pope John Paul II (1998), with a particular study of the canons it modified, namely, 750, § 2 and 1371 of the 1st Code of Canon Law, and canons 598 and 1436 of the Code of Canon Law of the Eastern Churches. The second Motu proprio to be considered is Omnium in mentem of Pope Benedict XVI (2009), which effected changes in canons 1008, 1009, 1086 § 1, 1117 and 1124. The third document to be explored is the Apostolic letter in the form of Motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus of Pope Francis (2015), in which are specified certain modifications of the canons that deal with situations regarding the annulment of marriage (canons 1671-1691). The fourth part of the article examines novelties in the canonical regulations as a result of the Motu proprio of Pope Francis De concordia inter Codices (2016), specifically, canons: 111, 112, 535 § 2, 868, 1108, 1109, 1111 § 1, 1112 § 1, 1116 and 1127 § 1. The final part considers the modification of canon 838, regarding the competence of Bishops' Conferences in the translation of liturgical books into modern languages, as called for in the Motu proprio of Pope Francis Magnum principium (2017).

⁶⁶ Ivan PAVAO II., Dogmatska konstitucija *Sacrae disciplinae leges, Zakonik kanonskog prava s izvorima* (Zagreb: Glas Koncila, 1996.), XXXIII.

Ilija MARKOVIĆ, „Izmjene kanona *Zakonika kanonskog prava* iz 1983.: od *Motu proprio Ad tuendam fidem* do *Motu proprio Magnum principium*“, 117-151

Keywords: *modification of canons, Code, Ad tuendam fidem, Omnium in mentem, Mitis iudex, De concordia inter Codices, Magnum principium, John Paul II, Benedict XVI, Pope Francis.*

Translation: Ilija Marković and Kevin Sullivan